Anarchisten

Justus van Maurik

bron
Justus van Maurik, *Anarchisten*. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam z.j. [1895]

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/maur005anar01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

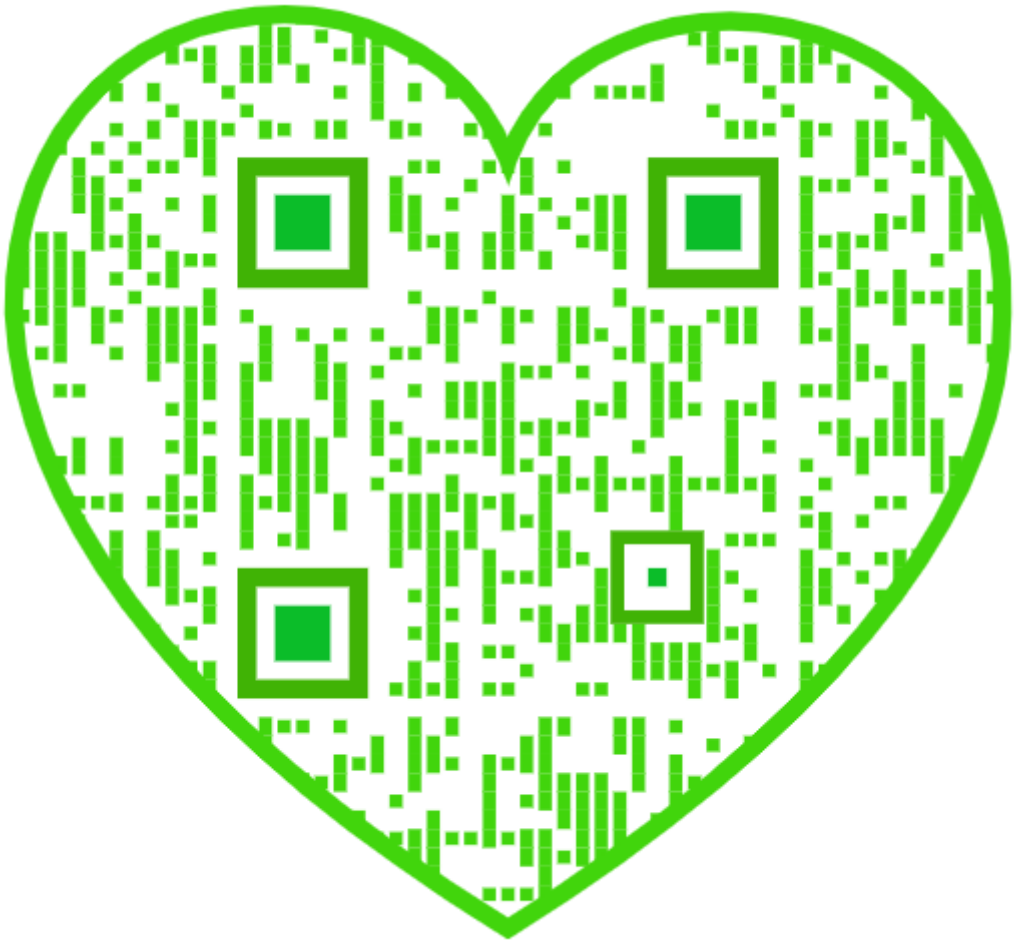

Personen.

VISSER.
ANNETTE, *zijn pupil*.
MIEBET, } *zijn zusters*.
WED. GARSTHOF, } *zijn zusters*.
THÉO GARSTHOF, *haar zoon.*
JHR. VAN AELWIJCK.
BRUIN, *oud-zeekapitein.*
JUFFR. BERTIN, *redactrice van de 'Ontketende Vrouw.'*
GROENEBERG, *schilder.*
MEVR. GROENEBERG.
JAROSLAW.
DINA, *Dienstmeid* } bij VISSER.
HENDRIK, *Tuinman* } bij VISSER.

De handeling valt voor op Vrede-Oord, het buitenverblijf bewoond door de familie VISSER.

Eerste bedrijf.

Het tooneel verbeeldt den tuin van het Buitenverblijf 'Vrede-Oord' van de familie Visser, dat door een beek of sloot wordt gescheiden van het buitengoed Aelwijck. Men ziet links een gedeelte van het hout, de boomen enz, van Aelwijck: een rustiek hekje aan den slootkant. 't Achterdoek is een dorpsgezicht. Rechts vóór een prieel met rozestruik, kamperfoelie enz. 2e plan rechts het huis Vrede Oord, een ouderwetsch Hollandsch huis met een stoep er voor van 2 of 3 treden. Zoo mogelijk in den gevel een gevelsteen met duidelijke letters 'Vrede-Oord'. Een bloemperk in 't midden, vóór 't huis - hier en daar bakken met bloemen of boomen - achter 't huis boomcoulissen; vooraan bij de beek een drietal tuinstoelen. Het buitengoed is van den straatweg gescheiden door een praktikabel hek.

Eerste tooneel.

ANNETTE - JONKHEER VAN AELWIJCK.

ANNETTE (visschend.)

JONKHEER VAN AELWIJCK (komt aan den overkant van de beek en blijft eenige oogenblikken over het hekje leunen ziende naar de visschende juffrouw).

AELWIJCK.

Wel buurvrouwtje heb je al beet?

ANNETTE

(vischt zwijgend door.)

AELWIJCK.
Hé! hoort u me niet?

ANNETTE

(zwijgt met bedwongen lach.)

AELWIJCK.
Hé juffrouw! ik zal u laten bekeuren.... U stroopt in mijn vischwater!

ANNETTE

(opspringend.)

Dat 's nonsens - want er zit geen visch in dit water.

AELWIJCK.
O, hebt u eindelijk je stem terug - Waarom wou u geen antwoord geven?

ANNETTE.
Ik mag niet met je praten.

AELWIJCK.
Wie verbiedt dat?

ANNETTE.
Oom en de tantes - oom vooral.

AELWIJCK.
Waarom?

ANNETTE.
Je bent zijn vijand!

AELWIJCK
'k Heb nooit een woord met den man gehad.

ANNETTE.
Je bent een aristocraat, een kapitalist en hij is een ideëele anarchist.

AELWIJCK.
Nu, wat kan mij dat schelen, als hij maar geen bommen in mijn tuin gooit.

ANNETTE.
Godbewaarme, bommen! Hij houdt van niets dat leven maakt.

AELWIJCK.
Wat wil hij dan?

ANNETTE.
Algeheele vrijheid!

AELWIJCK.
Zeker alleen voor zich zelf, want u mag niet spreken met wie je wil en mij gunt hij niet, dat ik een aristocraat ben!

ANNETTE.
Sjuut! schreeuw zoo niet, dat woord alleen werkt hier als buskruit!

AELWIJCK.
Als ik fluister, versta je me niet. - Wacht, ik kom bij je!

(Aelwijck legt inmiddels een plank over de beek en loopt er vlug over heen.)

ANNETTE

(terwijl hij overloopt; lachend.)

Ben je niet bang bij zoo'n hoop anarchisten?

AELWIJCK.
'n Hoop! 't Is toch maar alleen je oom, die er in lief hebbert?

ANNETTE.
Dat denk je maar. Alleen oom doet er aan in de politiek, maar de anderen willen hier evenmin van wet of regel weten

(hoogdravend)

we zijn hier allemaal voor de individueele vrijheid!

AELWIJCK.
U ook?

ANNETTE.
Nu, een beetje wel - ik heb ten minste de vrijheid genomen om aan mijn toezienden voogd, meneer Bruin, te schrijven, dat ik hier vandaan wil - 't is hier niet uit te houden.

AELWIJCK

(spottend.)

En gevaarlijk!

ANNETTE.
Och neen, maar vervelend, ze zijn allemaal zoo'n beetje cracked in the brain

(zij wijst op haar voorhoofd.)

Oom door z'n sociologie - Tante Miebet door haar schildermanie - je mag wel oppassen - als ze je snapt, moet je poseeren voor je portret - ze schildert de onstoffelijkheid van de menschen.

AELWIJCK.

Dat 's 't allermodernste genre!

ANNETTE.

Tante Garsthof heeft altijd last van d'r zenuwen - en Théo - mijn neef - is

(zich verslikkend)

'n taalindividualist.

AELWIJCK.

Hè?

ANNETTE.

Hij schrijft verzen in spiksplinternieuw Hollandsch - ik begrijp er niets van..... En ze hebben aldoor ruzie hier op Vrede-Oord.

AELWIJCK.

Erg prettig; kan me begrijpen dat je wegwilt. 't Spijt me maar van onze gezellige praatjes.

ANNETTE

(plagend.)

Ja! maar dan heb je ook geen last meer, dat ik in je vischwater stroop, Bezitter!

AELWIJCK

(luisterend.)

Ai!

ANNETTE.

Wat mankeert je?

AELWIJCK

(terwijl in huis de stemmen hoorbaar worden.)

Ik hoor de stemmen van den vijand. Ik poets 'm.

(Hij wil teruggaan, over de sloot maar de plank glijdt van den kant in de sloot, als hij er over wil gaan - Aelwijck houdt zich met moeite staande aan den kant.)

Sakkerloot.

ANNETTE.

O, O! Wees voorzichtig!

(Intusschen komen Visser en de Wed. Garsthof op de stoep.)

AELWIJCK.

De terugtocht afgesneden!

(lachend)

- de aristocraat is geknipt in het anarchistenkamp.

Tweede tooneel.

De vorigen - VISSER - WED. GARSTHOF

VISSER

(even achter de Wed. Garsthof.)

Ik vind je onhebbelijk. Geef me m'n pijp en m'n papieren terug - is dat manier, ze iemand maar zoo voor den neus weg te nemen!

WED. GARSTHOF.
'k Had je immers al driemaal wat gevraagd, zonder dat je antwoord gaf.

VISSER.
Als ik memoriseer, kan 'k niet praten.

WED. GARSTHOF

(vinnig.)

Je hoeft niet te memoriseeren.

VISSER.
En ik moet van avond spreken in de ‘Ontslaafde-arbeidersclub.’

WED. GARSTHOF.
Och, nonsens! bovendien, ik had je gevraagd, om niet te rooken.

VISSER.
Als ik niet rook, kan 'k niet van buiten leeren.

WED. GARSTHOF.
Ik kan niet tegen pijpenlucht - ze irriteert m'n zenuwen. - 't Heele huis riekt naar rook!

VISSER.
Dat komt door de stinkende cigaretten van jouw Théo!

WED. GARSTHOF.
Mijn Théo mag cigaretten rooken, dat 's 'n fatsoenlijke, moderne lucht - maar zoo'n ouwerwetsche pijp - ba! De cigaret inspireert Théo; hij kan er niet buiten.

VISSER.
En ik kan niet buiten mijn pijp; ik zal toch waarachtig vrij zijn in mijn eigen kamer te doen, wat ik wil.

WED. GARSTHOF.
Zoolang ik er ben, kun je behoorlijk égards voor je zuster hebben - als je dàt niet kunt, ga dan heen.

VISSER.
Uit mijn eigen kamer?

WÉD. GARSTHOF.
Natuurlijk - ik ben bij je komen zitten, omdat 'k niet alleen kan zijn, als ik nerveus ben.

VISSER.
Maar Daatje, jij bent eeuwig nerveus, als ik rust noodig heb.

WED. GARSTHOF.

(haalt de schouders op.)

Zeg toch Aleid - ik kan die onaesthetische abréviatie niet dulden.

VISSER.
Waarom blijf je niet in je slaapkamer?

WED. GARSTHOF.
Daar hoor ik voortdurend de kippen.

VISSER.
Of in de tuinkamer?

WED. GARSTHOF.
Daar zit Théo - te werken.

VISSER.
Théo - werken? - dat 's 'n wonder! - zeker languit op de canapée met 'n kussen onder z'n hoofd.

WED. GARSTHOF.
Hij is geïnspireerd vandaag; 'k zag 't van morgen al aan z'n oogen.....

VISSER.
Hum, hum! hoe laat is ie t'huis gekomen van nacht?

WED. GARSTHOF.
Je hatelijkheden negeer ik - jij bent nu eenmaal 'n droogstoppel, die nooit 'n dichter zal begrijpen - jouw ziel is te dor....., je hebt geen subtiele, fijne zenuwen.

VISSER.
Goddank niet!

WED. GARSTHOF.
Je kunt evenmin een fijn georganiseerde vrouw begrijpen; jij weet niet wat iemand lijdt, die zoo nerveus is als ik. Jij rookt me de kamer uit, je irriteert me door je zwijgen - O! wat is 't leven toch ellendig!

VISSER

(zachtmoedig.)

Geef me nu mijn pijp en m'n papieren.

WED. GARSTHOF

(De papieren inziende, leest.)

'Alleen de individueele vrijheid, kan tot den heilstaat leiden, waarop elk redelijk wezen recht heeft. Weg met wetten, conventie en dwang!' - ba! alweer zoo'n onzinnige verhandeling. - Ha, ha! 'n mooie vrijheid, die jij er op nahoudt.

VISSER.
Me dunkt, dat IK iedereen volkomen vrij laat hier in huis; ieder doet wat ie wil!

WED. GARSTHOF.
En mij zou je willen dwingen, om de vieze rook van jouw pijp te verdragen - dankje - dáár!

(Zij gooit de pijp stuk.)

VISSER

(schouderophalend.)

Je bent heel erg nerveus, hoor!

(zachter)

geef me nu m'n manuscript, hè?

WED. GARSTHOF.
'k Heb grooten lust dat prul te verscheuren - wat doe jij verhandelingen te houden - wat hoef jij je te bemoeien met ontslaafde arbeidersclubs - 't is alleen omdat je je zelf graag hoort praten - je bent van jongs af aan een geleerde bemoeial geweest.

VISSER

(angstig.)

Jawel, dat weet ik wel, maar ik wou m'n schriftuur hebben - 'k heb 't noodig.

WED. GARSTHOF

(geeft de papieren.)

Nu, daar heb je den prulleboel dan. - Hoe kom ik toch zoo zenuwachtig vandaag.
-

(pause)

O! maar 'k weet het, 't is de inspiratie van Théo - daar voel ik de reflex van.

VISSER

(van toon veranderend)

Ja, je bent verbazend kribbig en onhebbelijk...

WED. GARSTHOF

(boos.)

Zoo, vindt je?

VISSER

(met zijn papieren naar 't priëel gaande, knorrig.)

Ik ga hier zitten, laat me nu m'n vrijheid asjeblieft -

(Hij gaat zitten lezen.)

WED. GARSTHOF.
Bruut!

(zij draait zich om en ziet Annette.)

Ben jij hier?

ANNETTE.
Zooals u ziet en in goed gezelschap. - Jonker Aelwijck... onze buurman.

WED. GARSTHOF

(neigt even 't hoofd, min of meer terughoudend.)

Ik heb de eer, meneer van aanzien te kennen.

AELWIJCK.
De eer is aan mij mevrouw.

WED. GARSTHOF

(quasi vriendelijk.)

Annetje, zou jij niet naar 't atelier gaan? Tante Miebet wacht je om te poseeren.

ANNETTE

(onwillig.)

Och! dat vervelende poseeren, 't lijkt toch nooit!

AELWIJCK.
Foei, hoe ondankbaar - ik zou al blij zijn als 'k

(spottend)

doodstil in zoo'n artistieke omgeving mocht zitten genieten.

WED. GARSTHOF

(vriendelijker.)

Doet u ook aan kunst?

AELWIJCK.
Och, neen mevrouw! ik ben leek in alles - maar 'k zie graag schilderijen en 'k ben dol op litteratuur

(Annette toelonkend.)

Ik heb juist dezer dagen een paar keurige stukken gelezen van uw zoon in.... hum! hum! hoe heet dat nieuwe tijdschrift nu ook weer?

WED. GARSTHOF

(haastig)

De litteraire Honigbij; hij redigeert het.

AELWIJCK

(haar foppend)

Juist! juist! die gedichten, hum!

ANNETTE

(lachend.)

Sonnetten bedoel je?

AELWIJCK.

Ja, juist.

WED. GARSTHOF

(vriendelijker.)

Zijn ‘November’ zeker.

AELWIJCK.

Precies.

WED. GARSTHOF.

En hoe vindt u 't?

AELWIJCK.

Buitengewoon - vooral 't tweede deel.

WED. GARSTHOF.

't tweede deel? Maar dat is nog niet verschenen.

AELWIJCK.

Pardon! - ik meen den tweeden zang.

WED. GARSTHOF.

O, ja! u bedoelt zeker 't laatste gedeelte, de ‘November-lichteffekten’?

AELWIJCK.

Juist, Juist! O! dat 's prachtig - ongemeen, modern.

WED. GARSTHOF.

O ja, vooral de morgenschemering niet waar? Die is gevoeld - in - tens ge - voeld, taalmuziek!

AELWIJCK.

Zeker! overheerlijk -

(tot Annette)

U heeft 't toch ook gelezen?

ANNETTE.

Neen!

(zacht en snel tot hem)

Jij ook niet, meneer!

(luid)

ik versta die dingen niet.

AELWIJCK

(spottend.)

Men moet ze leeren verstaan. - Ik zou dolgraag de verklaring van den dichter zelf hooren.

WED. GARSTHOF

(vriendelijk.)

't Zal Théo zeker aangenaam zijn, U in zijn geheel individueele, intieme kunst in te wijden.

AELWIJCK

(ironisch.)

Ik smacht er naar, zijn kennis te maken

(Annette lacht heimelijk.)

WED. GARSTHOF.

Donderdag middag leest hij hier in 't atelier zijn nieuwste ge-

dichten voor. Als u ons dan de eer wilt aandoen., kan u met een kennis maken met Théo's vriend, den schilder Groeneberg de hevigste artiest van Holland, impressionist, symbolist.

AELWIJCK.

Dol graag - maar Dr Visser ziet me liever niet.

WED. GARSTHOF.

Kom, kom! dat verbeeldt U je maar.

VISSER

(in 't prieel, met den rug naar hem gekeerd.)

Kun jelui daar niet 'n beetje zachter praten - ik kan niet leeren.

AELWIJCK

(zachter sprekend, quasi nederig.)

Ik ben immers maar 'n aristocraat.

WED. GARSTHOF

(op nederbuigenden toon.)

Voor de heilige kunst zijn we allen gelijk.

AELWIJCK.

(spottend.)

Dat 's 'n groot, goed woord, Mevrouw! ik hoop morgen te komen -

(buigend

Mevrouw!

(tot Annette, haar de hand reikend)

Adieu.

Derde tooneel.

De vorigen, zonder AELWIJCK.

VISSER

(uit 't prieel, knorrig.)

Wat babbel jelui toch.

(omziende)

Wie was daar?

ANNETTE.
Jonker van Aelwijck.

VISSER.
Zoo!.... en praat je met dien aristocraat - ik kan 'm niet velen -

(streng)

je doet niet, wat ik je verzoek, Annette.

ANNETTE.
't Is toch onze buurman!

WED. GARSTHOF.
Een heel beschaafd, beleefd mensch!

VISSER

(brommig.)

Hij is president van de societeit.

WED GARSTHOF.

Nu, wat zou dàt?

VISSER.

Hij heeft verleden maand de zaal geweigerd voor onze arbeiders-meeting; dat 's despotisch.

ANNETTE

(leuk.)

Hij doet óók, wat hij wil.

WED. GARSTHOF

(spottend.)

Hij oefent zich vast, tegen dat hij hier burgemeester wordt.

VISSER.

Als ie benoemd wordt, zal 'k last genoeg van 'm hebben. Laat me nu asjeblieft rustig memoriseeren.

Wed. Garsthof

(vinnig.)

Jij begint zelf te praten.....

VISSER

(boos tot Annette).

En jou verzoek ik nogmaals beleefd alle verdere toenadering van dien - van Aelwijck te voorkomen - begrepen?

ANNETTE.

Och!

VISSER.

Heb je me verstaan?

ANNETTE

(ferm.)

Jawel, maar ik doe 't niet.

VISSER.

Hè! - Wablief?

ANNETTE.

Vrijheid, blijheid; - iedereen doet hier wat ie verkiest - ik óók!

VISSER.

En ik zeg je als voogd dat.....

ANNETTE

(lachend invallend.)

Dat de individueele vrijheid het hoogste goed is. Dag, oom!

(In huis af.)

VISSER

(verbluft.)

Heb je ooit zoo iets beleefd?

WED. GARSTHOF

(zenuwachtig lachend.)

Toepassing van je théorie - ha! ha! ha.

Vierde tooneel.

De vorigen, zonder ANNETTE.

VISSER

(opstaande.)

Mensch! Da! Ben je niet wijs?

WED. GARSTHOF.
Zeker wel - zeg toch Aleid, asjeblieft.

VISSER.
Als je Annette niet van dien jonker afhoudt, gooi je je eigen glazen in.

WED. GARSTHOF.
Waarom?

VISSER.
Als zij zin krijgt in Aelwijck, heeft jouw Théo 't toekijken.

WED. GARSTHOF.
Ba! zoo'n boeren-jonker en mijn fijn georganiseerde Théo - nooit concurenten, hoor!

VISSER.
.... Aelwijck is een frissche, flinke kerel - en jouw Théo is één stuk zenuw - een nare, laffe jongen.

WED. GARSTHOF

(boos.)

Wat? - Karel, als je mijn eenige broer niet was, bleef ik geen oogenblik langer hier.

VISSER

(kortaf.)

Ik hou je niet vast.

WED. GARSTHOF.

Best! reken dan maar met ons af - en maak boedelscheiding.

VISSER.

Later! Met geldzaken bemoei ik me nu niet - ik heb gewichtiger dingen aan 't hoofd - ik jaag je niet weg

(hij gaat weer in 't prieel).

Vijfde tooneel.

De vorigen - THÉO.

THÉO

(met eenige papieren in de hand.)

Waar is moeder-mijn - O, daar is ze. Lief moederkijn, 't is niet mogelijk, om daar binnen te werken. O! mijn arm hoofd, mijn koortsend dichterhoofd.

WED. GARSTHOF

(teeder.)

Heb je hoofdpijn?

VISSER

(even omkijkend.)

Zeker nog katterig.

WED. GARSTHOF.

Je bent toch wèl, Théo-mijn?

(Zij wijst op de papieren).

Is je poeëm af?

THÉO

(op zingenden toon, niet overdreven.)

Af? Nog niet begonnen. O... die piano. Een wilde woede bonkt in mij op, als ik aan die misselijke piano denk - brulklinkend, gilrinkelend in mijn schedelhoofd. Verpletteren kon ik ze in opperste toornigheid!

WED. GARSTHOF.

Wat bedoel je, Théo?

THÉO.

Ik zou juist beginnen; - hel-wit-blauw, - hoorde ik de klanken opdonderen in mijn bezig denk-hoofd. Bezielings-drift kwam in mijn romp, uit mijn innerste ikzelfheid in mijn trilzenuwen. Toen begon Tante Miebet te spelen. Ik voelde een ontzachlijke stijging van ontroering, huilend in mij opstompen. Ik smeet 't papier weg, de dichtstemmen zwegen somber bruin in mijn brandend brein! - O, moeder!

WED. GARSTHOF

(haastig.)

Maar dan moet ze direkt ophouden.

THÉO

(klagelijk.)

Ze speelt zóó hard, zóó rauw, zóó scherp groen. - In mijn lelieblanke stemming was die piano een fantastische moordkreet. 't Is leeg, leeg in mijn arm gloeihoofd.

VISSER

(even omkijkend.)

Leg er ijs op!

WED. GARSTHOF.

Arme jongen - en kun je nu niets meer maken?

(tot Visser)

Karel! ga jij eens dadelijk aan Miebet zeggen, dat ze met dat gerammel ophoudt.

VISSER.

Ik bemoei er me niet mee. Miebet kan doen en laten wat zij wil, - jij ook, Théo ook!

WED. GARSTHOF

(zenuwachtig driftig.)

En daardoor mag ze dan een ander vervelen? - mooie vrijheid! Wij verkiezen niet, ons door Miebet te laten hinderen.

VISSER

(ongeduldig.)

Jelui bent eeuwig aan 't kibbelen.

THÉO

(klagelijk.)

Wil u er orde op stellen? Ik kan me niet irriteeren - ik moet mijn séréniteit bewaren - anders ben 'k totaal onbekwaam om verzen te schrijven.

VISSER.

't Is ook volstrekt niet noodig, jouw verzen begrijpt niemand. Ik ten minste niet.

THÉO

(pedant.)

Juist! U is ook niemand. Als U ze begreep, waren 't ook geen verzen.

VISSER

(schouderophalend.)

Je moest liever fatsoenlijk Hollandsch leeren schrijven. Je kent de eerste taalwetten niet eens....

THÉO

(honend.)

Fatsoenlijk Hollandsch - Ba! Taalwetten, belachelijk! - wij nieuwe, vrije geesten, wij erkennen eenvoudig geen wetten. Wij schrijven zooals WIJ goedvinden, zooals WIJ mooi noemen; dat een hoop ouwerwetsche, kleinzielige burgermannetjes 't niet begrijpt, laat ons koud, intens-koud.

VISSER.

Best! - maar hou je mooiigheid dan voor jezelf en verveel er geen ander mee.

THÉO

(zeer pédant.)

WIJ doen wat WIJ goedvinden

(tot zijn moeder.)

Ik blijf bedaard, maar een bronzen woede hevigt in mij op over zooveel bekrompen stompheid.

VISSER.

Loop naar... den Pegasus! - dáár!

WED. GARSTHOF.

Ga even bedaard zitten, Théo-mijn - 't is hier frisch en kalm.

THÉO

(nadenkend.)

Wellicht zou de bezieling hier weer goudenen over mij komen - misschien in dat prieël - tusschen rozen en kamperfoelie. Ja! - 'k hoor weer die teere, blauwe stem! - hier!

(hij wijst op zijn hart.)

WED. GARSTHOF

(tot Visser.)

Karel! ga er dan ook uit, met je gemémoriseer.

VISSER.

Ik? geen idée!

THÉO

(verheven.)

Ja, hier zal 'k kunnen uitzeggen mijn blanke gedachten - maar laat me alleen - geheel alléén - de zielzang borrelt in mij op....

WED. GARSTHOF

(zenuwachtig-driftig.)

Karel ga d'r nu uit - ik ben te zenuwachtig om je dikwijls te vragen

(tot Théo).

Ga maar gauw zitten, Théo -

(dreigend)

Karel ga je nu haast! - ik vraag niet wêer.

VISSER

(opstaande tot Théo.)

Ik geef toe om de zenuwen van je moeder - 'k zal in den koepel gaan zitten.

WED. GARSTHOF.

Vooruit nu! - anders is zijn inspiratie misschien wéér weg. Toe dan!

VISSER

(gemoedelijk.)

Da! waarachtig jij maakt den jongen heelemaal ongenietbaar. Jou zenuwen zijn, zijn ongeluk!

WED. GARSTHOF

(vinnig.)

Dat's mijn zaak - zóó! jij er uit en

(tot Théo)

jij er in, Théo-mijn!

(Théo gaat zitten; zij blijft hem bewonderend aanstaren.)

Zesde tooneel.

De vorigen - MIEBET - DE MEID later DE TUINMAN,

Visser wandelt naar den uitgang - Als hij bij de stoep is, komt Miebet met de meid uit huis. - Miebet, type artiste, kort haar, pince-nez op enz.)

MIEBET

(tot Visser.)

Karel! wil jij eens gauw die brutale meid de ooren wasschen?

(tot de meid.)

Hier is meneer, vertel nu maar, wat je te zeggen hebt, hoor!

VISSER.

Wat is er nu weêr?

THÉO

(in 't prieël.)

Moeder! - zend die alledaagschheid weg. - Ik kan die Ik-laat-me-van-jou-niks-zegge-menschen niet om me hebben, - ik wil alleen mijn ziel-zang hooren. Doe ze weg! - wèg!

WED. GARSTHOF

(naar Miebet en de anderen gaande.)

Hou jelui toch stil - gaat heen; je hindert Théo!

MIEBET

(tot de Meid.)

Herhaal nu eens in meneers presentie, wat je gezegd hebt.

DE MEID.

Dat durf ik best, ik heb gezegd ‘als je spiegeleieren wilt hebben, bak ze dan zelf.’

MIEBET

(tot Visser.)

Hoe vindt je 't?

VISSER

(wil verder gaan.)

Ik moei me niet met keukenzaken.

WED. GARSTHOF

(tot Miebet.)

Waarvoor hadt je spiegeleieren noodig?

MIEBET.
Juffrouw Bertin komt lunchen - die houdt van spiegeleieren met ham.

(de tuinman komt, al harkend, uit den tuin van achter 't huis.)

VISSER

(leuk.)

Geef 'r wat anders, dan is de kwestie uit.

Théo

(in 't prieel.)

O, gaat toch heen - heel mijn mooie ikheid bonkt op van weê. Die spiegeleieren zijn gele dissonanten op mijn aether-blauw!

DE MEID

(tot de anderen.)

Ik heb 't van daag te druk - daarmeê uit - als 't je niet bevalt, ga ik heen - vrijheid, blijheid, - wat zeit u, meneer?

VISSER.
Théoretisch heb je gelijk, - maar practisch niet.

MIEBET.
Ze doet maar precies, wat ze wil.

DE MEID.
Ik laat me niet meer commandeeren - 'k heb meneer verleden week in de club hooren spiessen en de man heeft schoon gelijk, divueele vrijheid is maar je baas.

(De tuinman, al harkend, knikt een paar maal.)

VISSER.
Maar als de juffrouw je nu iets vriendelijk vraagt, dan....

MIEBET.
Daar is ze niet meer vatbaar voor

(boos)

jij hebt haar bedorven.

WED. GARSTHOF.
Schei nu in Godsnaam uit?

De Meid.
Mijn goed - ik ga weer aan mijn kamer;

(tot Miebet)

morgen doe ik je atelier.

Miebet.
Maar dat schikt me volstrekt niet

De Meid

(brutaal.)

Maar mij wel.

Wed. Garsthof.

Karel 't loopt de spuigaten uit.

Visser.

Dina, je overdrijft de théorie!

De Meid

(brutaal.)

Wat? - Ik heb van niemand complementen af te wachten.

Miebet.

't Is wat moois!

De Meid.

Als jelui eerst zelf weet, wat je wilt, dan is 't wat anders, maar nou - is 't hier een huishouwen van Keeja - die wil om vier uur eten, die weer om zes uur, een ander om twee uur; 'tis om dol te worden en voor alles sta ik alleen, jelui steken geen hand uit, ik ben nooit klaar - 't verveelt me - ik verhuis met November.

Miebet.

Neen! dan dadelijk. - Karel, spreek toch ook eens meê.

Visser

(deftig.)

Dina, ook wij willen vrij zijn in onze handelingen.

Wed. Garsthof

(boos.)

Jij gaat op staanden voet, hoor!

De Meid.

Neen! met November - eerder heb 'k geen trek

(zij gaat heen.)

Théo

(uit 't prieel.)

O! o! mijn arm broos lijf-hoofd! Mijn hersen-leven spat hevig op tegen die huisbakken-gewoonheids-menschen - ik word nog krankzinnig. O!

DE MEID

(op de stoep, in huis gaande, met een blik op Théo.)

Daar mankeert al niet veel aan

(Af.)

VISSER

(spottend.)

Die meid is niet onlogisch!

Zevende tooneel.

De vorigen; zonder DE MEID.

WED. GARSTHOF.
En daar sta jij bij en zegt niemendal - ben jij een man?

VISSER.
'k Bemoei me principieel nooit met 't huishouden.

MIEBET.
Dat is 't - je moest je wat meer om ons bekommeren,

(boos wordend)

maar je wil je geleerdheid luchten, daarom ga je overal speechen.

WED. GARSTHOF

(honend.)

Mislukte Dominée....

MIEBET.
Als Théoloog deugde je niet - als socioloog ben je niet beter.

VISSER

(verheven.)

Ik handel uit een zuiver humaan principe -

(zalvend)

't is waar, als predikant ben ik niet geslaagd - ik kon niet gelooven - nu geloof ik ten minste aan mezelf, - nu maak ik me nuttig voor de verdrukte klasse. Jelui miskent me! Maar ik zal het martelaarschap dragen, om der vrijheids wille....

DE TUINMAN

(al harkend.)

Dat zeit ie maar netjes!

MIEBET

(spottend.)

Och, hoe mooi, maar je eet er geen boterham minder om!

VISSER.

Wat zou één geven, als niet allen willen opofferen.

DE TUINMAN

(op zijn hark leunend.)

Mooi! - heel mooi!

WED. GARSTHOF.

Er is met jou geen redeneeren.

VISSER

(pedant.)

Neen! - vrouwen zijn er niet vatbaar voor - Adieu.

(Visser gaat naar achteren en ziet den tuinman.)

VISSER.
Wou je iets.

DE TUINMAN.
Kameraad? je hebt goed gesproken

(hij steekt de hand uit.)

Dankje, in naam van de goeie zaak. Ik wou vragen....

VISSER

(neemt de hand niet aan.)

Hendrik, ik heb je al meer gezegd, HIER ben ik mijnheer - ik ben alleen kameraad op de vergaderingen.

DE TUINMAN.
Best - 'n mensch moet maar eerst alles weten. Hum! - Meneer-kameraad, wat moet er met de snijboontjes gebeuren? Worden ze nou ingemaakt of niet? Ze bennen om te zuigen - 't is zonde als ze verdrogen.

VISSER

(knorrig.)

Daar weet ik niets van, dat moet je aan de dames vragen.

DE TUINMAN.
Dat heb ik al wel zesmaal gedaan, maar ze geven geen aassem - ze zitten te diep in de kunst. Dina weet er ook niets van....

VISSER

(heengaande.)

En ik ook niet.

(Af rechts achter 't huis om.)

DE TUINMAN
Dus niemand -

(Visser naziende)

Dan zal ik ze in Godsnaam maar zelf houwen.

(Af door 't hek.)

Achtste tooneel.

De vorigen, zonder VISSER.

(Miebet en Wed. Garsthof spreken onhoorbaar maar heftig met elkander.)

MIEBET

(luid.)

't Wordt een warboel hier.

WED. GARSTHOF.
Dat's jouw schuld - jij moet 't huishouden dirigeeren.

MIEBET.
Dankje! dat strookt niet met mijn artistieke natuur. Doe jij 't!

WED. GARSTHOF.
Ik, merci! 'k Ben veel te nerveus voor die banaliteiten - ik leef alleen voor mijn Théo.

MIEBET

(vinnig.)

Wat een geluk voor je man, dat ie dood is.

WED. GARSTHOF

(vinnig sarrend.)

Wat een ongeluk, dat jou man niet geboren is!

MIEBET.
Je bent een malloot.

WED. GARSTHOF.
En jij een artiest van 't jaar nul.

THÉO

(uit 't prieel.)

Is dat vischwijven gekibbel haast uit?

(brutaal tot zijn moeder)

Zorg liever voor mijn koffie en laat die verfknoeister staan?

MIEBET

(spottend.)

En dat is tegen lief-moederkijn! wat 'n prachtige opvoeding, zoo'n prulpoëet.

THÉO

(pedant.)

Prul-poëet, heerlijk! zij begrijpt mijn verzen niet, Goddelijk! begrepen te worden door zoo'n quasi-artist zou afschuwelijk zijn.

ANNETTE

(haastig uit huis komend).

Daar komt meneer de Bruin aan!

(Zij loopt het hek uit.)

Negende tooneel.

De vorigen. ANNETTE, DE BRUIN, *later* VISSER.

MIEBET

(kalmer.)

Hou ten minste je fatsoen voor Bruin.

WED. GARSTHOF

(vinnig.)

Jij hoeft me geen convenances te leeren.

THÉO

(schrijvende, verheven.)

O, rood, bloedroode toorn.
Verhevigde émotie van mijn blank-zelf.

(hij schrijft.)

ANNETTE

(met de Bruin, vertrouwelijk aan zijn arm hangend, opkomend, zachtjes.)

Heerlijk, dat u er is - niet zeggen, dat ik u geschreven heb.

BRUIN

(in reis-costuum met een valiesje, lief kozend.)

'k Begrijp er alles van

(nader komend, tot de dames, die hem begroeten, joviaal.)

Hoe varen de dames?

MIEBET en WED. GARSTHOF.
Dank u - heel wel

(begroeting.)

WED. GARSTHOF.
Is u pas aangekomen?

BRUIN.
Ik kom juist van 't spoor. 'k Had behoefte, om u allen en vooral mijn Annetje eens op te zoeken.

MIEBET.
Heel lief van u.

WED. GARSTHOF.
Charmant.

BRUIN.
En nu dames! een ronde vraag: doe ik jelui belet voor een paar dagen.

WED. GARSTHOF.
O, zeker niet - maar we hebben eene heel kleine logeerkamer.

BRUIN.

Kan ik er languit in, -

(op 't valiesje wijzend)

en dit?

MIEBET

(lachend).

Dat zal wel gaan; 't is een mansarde, maar een goed bed.

BRUIN.

Best! - desnoods schiet ik me op in een flauwe bocht op den grond - ik ben niet verwend, daarvoor heb ik te veel jaren in een kooi geslapen. En hoe maakt Visser 't?

MIEBET

(droog).

O Goed!

(zij blijft de Bruin onbemerkt staan bekijken.)

BRUIN.

Niet meer dan goed?

WED. GARSTHOF

(pedant.)

Lastig tusschenbeiden, eigenzinnig - altijd aan 't speechen, nu hier, dan daar - zoo je weet....

BRUIN.

Jawel, ik ken zijn stokpaardje

(lachende)

hij zal er wel afvallen als 't tijd is -

(tot Annette).

En jij kind? -

(op haar hartje wijzend)

is daar nog alles richtig - geen hartklopping voor den een of ander?

ANNETTE

Alleen voor u!

BRUIN

(schertsend.)

(streelt haar onder de kin)

'k Wou dat 't waar was, dat zou me twintig jaar jonger maken.

MIEBET

(vleiend.)

Jonger! - neen! neen! u heeft zoo'n mooie grijze kop - u moet eens voor me poseeren.

BRUIN.

Och, als ik je pleizier doe, maar lang stilstaan kan ik niet.

(tot Wed. Garsthof.)

En hoe gaat het je zoon?

WED. GARSTHOF.

Goed, daar zit ie. - Théo, kom eens even.

THÉO

(in 't prieel.)

Laat mij - ik heb de klanken gevonden -

(hij schrijft)

Mijn ziel zingt zacht, séreen!

BRUIN.

Is de jongeheer musicus geworden?

WED. GARSTHOF

(trotsch.)

Neen, Dichter.

BRUIN.

'n Lief vak! - en wat doet ie voor den kost?

MIEBET

(schamper.)

Niets!

(Wed. Garsthof nadert 't prieel.)

BRUIN.

Dus alleen eten! - daar kun je oud bij worden.

WED. GARSTHOF.

Kom Théo.

THÉO

(tot zijn moeder.)

Ik moet er maar uitscheiden - door al jelui burgermansgewauwel kan ik niet voort!

(gaat naar de Bruin en reikt hem de hand.)

BRUIN.

Jongmensch hoe gaat het,

(hij reikt hem de hand.)

THÉO

(stijf even buigend.)

Aangenaam! - Au! -

(wrijft zijn hand.)

BRUIN.

Doe ik je zeer - pardon! - Ja, mijn handen zijn 'n beetje hard; 'k heb ze veel moeten gebruiken van m'n leven -

(tot Wed. Garsthof)

je zoon ziet er niet best uit - eet ie wel goed?

(tot Théo)

Je zit zeker teveel met je neus in de boeken, heertje! Je moest 'ris een paar zeereizen maken, dan kreeg je een heel anderen tint.

WED. GARSTHOF

(Théo bewonderend aanziende.)

Daarvoor is hij veel te sensitief - te fijn.

BRUIN

(droog.)

Zoo!

THÉO

(pedant.)

Mijn organisme is daarvoor niet geschikt.

BRUIN

(zacht tot Annette.)

Wat 'n vent!

(luid)

Neen! dat celoof ik ook niet - maar we zouën je aan boord wel gauw klaarspelen - alle dagen flink wat raasdonders met spek. - Een paar maal in de week ferme dikke snert of stokvisch met rijst en dan met stormweêr 't want in. - Na twee reizen zag je d'r uit als een beer.... Maar je bent liever dichter, hè! dat 's gemakkelijker.

(Annette en Miebet spreken zacht samen.)

THÉO

(pedant.)

'k Ben littérator.

BRUIN.

Zoo! al dokter in de letteren?

THÉO.

Neen! 'k haal geen graad. Akademische vorming vind ik bespottelijk.

WED. GARSTHOF.

Hij heeft eind-diploma Hoogere Burgerschool - verder alles eigen studie.

BRUIN.

Dus: a self-made man -

(aanslaande)

dan alle respect! en heb je al wat uitgegeven?

THÉO

(pedant.)

U leest zeker geen moderne litteratuur?

BRUIN.

Waarachtig wel - als ze der moeite waard is.

THÉO

(pedant.)

O! ik dacht anders....

(Annette komt bij Bruin staan.)

BRUIN.

Dat wij zeelui niet lezen

(joviaal)

mis, heertje! aan boord hebben we soms plenty tijd - 't Was altijd m'n troost in eenzame uren, m'n grootste liefhebberij. - Dickens ken ik op mijn duimpje.

THÉO

(minachtend.)

Dickens! - geen artiest!

BRUIN.

Alexander Dumas, Eugène Sue.

THÉO

(als boven.)

Fabrikanten!

BRUIN.

Van Lennep-Beets, Schimmel-Ten Kate.

THÉO

(schouderophalend.)

Ouwe pruiken!

BRUIN.

Ei! - maar de Génestet dan - mijn lievelingsdichter.

THÉO

(als boven.)

'n Rijmelaar!

BRUIN.

Kereltje - wat moet jij een bolleboos wezen - 'k ben benieuwd, om wat van jou te lezen,

(hij draait hem den rug toe en laat hem staan. Tot Annette.)

Kindlief - ik merk, dat ik oud

word

(tot Wed. Garsthof)

Mevrouw ik feliciteer je met dat genie -

(tot Miebet.)

Zou je me nu even m'n kamer willen wijzen?

MIEBET.

Wil u dan maar meegaan?

THÉO

(Wed. Garsthof ter zijde nemend.)

Moeder-mijn, die man bevalt me niet; hij heeft een ordinaire ziel.

WED. GARSTHOF

(vergoelijkend.)

Och, 't is maar 'n zeeman!

VISSER

(terugkomend, boos.)

Dat's een vervloekt werk - de koepel is op slot.

WED. GARSTHOF.

Dat weet ik wel - ik heb den sleutel.

VISSER.

Kon je dat dan niet zeggen?

(Bruin bemerkend.)

Hé, kapitein, jij hier, gaat 't goed?

BRUIN.

Best! - ik kom 'n paar dagen bij je aan boord. -

(zacht)

'k wou je spreken over Annet.

VISSER

(afgetrokken.)

Goed! goed!

(tot Wed. Garsthof.)

Waarom hou je dien koepel op slot?

WED. GARSTHOF.

Omdat ik er 's middags ga zitten - 't Is de eenige plaats waar mijn zenuwen tot rust komen - ik voel 't dadelijk, als er een andere aura in komt.

BRUIN.

Aura?

WED. GARSTHOF.

Een andere zenuwstroom, die niet harmonisch is met den mijnen - daarom hou ik den koepel dicht.

(De dames praten samen door.)

VISSER.

Mooi! - En je laat mij voor gek loopen

(tot Bruin, hem ter zijde nemend,)

Hoe vindt je zoo iets - ze behandelen me als een nul hier.

BRUIN

(kortaf.)

Ik zou gauw schoonschip maken!

VISSER

(moed vattend.)

Ik wil dien sleutel hebben!

THÉO

(die intusschen heeft staan peinzen.)

In den koepel, ja! dáár is 't stil - daar zweeft moeder's aura - ja, dáár zal ik gaan. - Moeder-mijn, geef mij den sleutel?

WED. GARSTHOF.

Graag, mijn Théo

(zij geeft den sleutel.)

VISSER

(verbluft.)

Maar, Da?

WED. GARSTHOF.

Ga - lieveling -, ga!

(Zij ziet hem na.)

(Théo langzaam af, rechts achter, niet door 't hek.)

VISSER

(tot Miebet.)

Jelui maken 't te erg - waarachtig, ik word boos - maar ik hou me in om Bruin!

(Miebet haalt de schouders op.)

BRUIN

(Visser ter zijde nemend.)

Laat jij zoo de kaas van je brood eten?

VISSER.

'k Hou niet van ruzie - 'k laat ieder graag zijn vrijheid...

BRUIN

(invallend.)

Maar je wordt belachelijk, kerel!

VISSER

(moed vattend.)

't Is waar! - Da, Miebet, zóó gaat 't niet langer, ik - ik -...

WED. GARSTHOF

(zonder notitie van hem te nemen.)

Kom, Annette, we zullen voor de lunch gaan zorgen - kaptein, we wachten u binnen. -

(Alle drie in huis af.)

Tiende tooneel.

BRUIN. - VISSER.

VISSER.
Zie je, zóó doen ze nu altijd - ze negeeren me eenvoudig.

BRUIN.
't Is je eigen schuld!

VISSER.
Maar ik kan niet tegen haar op.

BRUIN.
Ik zou ze wel anders helpen! Er is hier geen baas in huis. - Als ik aan boord zóó met me had laten spelen, was ik met de heele santenkraam al lang voor de haaien geweest. - Ik heb m'n volk altijd goed behandeld, zoo rechtvaardig mogelijk, maar

(streng)

naast God schipper van mijn schip, hoor! - die niet hooren wou, liet 'k voelen.

VISSER.
Ja, dat ging vroeger misschien goed, - maar de tijden zijn veranderd.

BRUIN.
Waarachtig niet!

VISSER.
De algeheele individueele vrijheid, zie je...

BRUIN.
Daar zijn de menschen nog niet rijp voor. Orde moet er zijn - overal. En als je hier geen orde houdt, wordt je zelf de dupe.

VISSER.
Je weet, mijn theorieën zijn anders - ik wil door algeheele vrijheid de menschen volkomen gelukkig maken, en hier in huis begin ik er mee.

BRUIN.
Onzin! Je maakt van je huis een anarchisten-nest.

VISSER

(betoogend.)

De grondslag van 't anarchisme is toch de hoogste humaniteit.

BRUIN.
Best mogelijk, dat je er dat filosofisch uithalen kunt. Je

theorie zou ook opgaan, als alle menschen engelen waren, zonder een grein égoïsme, maar nu kweek je er roof en moord door. Heb je al met bommen gewerkt?

VISSER

(verschrikt.)

God bewaar me!

BRUIN

(schertsend.)

Wacht maar! daar kom je ook nog toe.

VISSER.

Ik? 'k heb een afschuw van die ijselijkheden - alleen de filosofie van 't systeem trekt me aan.

BRUIN.

De réaliteit zul je gauw genoeg aan je body voelen. Nu ben je nog goeie vrinden met je kameraadjes - maar pas op - zoodra je iets doet, wat hun niet bevalt, wordt je een verrader. Dan leggen ze zoo'n dingetje tegen je deur en - Pang! met je heele artistieke familie ga je de lucht in. -

VISSER.

Bruin, Bruin, je overdrijft!

BRUIN.

'k Hoop 't voor jou.

(Op den weg hoort men het blazen van een velocipède-hoorn.)

Elfde tooneel.

De vorigen - JUFFROUW BERTIN, JAROSLAW later DE TUINMAN en VOLK.

(Juffrouw Bertin komt op een rijwiel of tandem aanrijden met Jaroslaw. - Zij draagt een fietscostuum, erg fin-de-siècle, broekcostuum. - Ze is een vrouw van circa veertig - mooi geweest vroeger, nu wat fané, zij heeft een groote beugeltasch aan.

Jaroslaw is een bleek, interessant jongmensch. - Gitzwart haar, knevel en puntbaardje, poolsch type, gewoon costuum, niet chic. Slappe vilten hoed op, min of meer type socialist.

Als zij binnen 't hek zijn, stijgen beiden af; kunnen zij niet rijden, dan nemen zij de fiets aan de hand mede, alsof ze vóór 't hek waren afgestegen.)

BRUIN.
Wie komen daar aan?

VISSER.

Juffrouw Bertin - dien anderen ken ik niet.

JUFFR. BERTIN

(tot Jaroslaw.)

Warten sie eventjes - goeden dag! goeden dag!

(Schudt Visser erg cavalièrement de hand, hem ter zijde nemend.)

Goed, dat ik je dadelijk tref, waarde vriend - ik kom met een bede om hulp, die je me zeker niet zult weigeren.

VISSER

(knorrig.)

Lieve juffrouw! 't convenieert me nu niet. Verleden week heb ik u pas tweehonderd vijftig gulden ge...

JUFFR. BERTIN

(snel.)

O, nu vraag ik geen geld.

BRUIN

(die haar met aandacht bekijkt - in zichzelf.)

Wat komt me die vrouw bekend voor!

(hij komt iets nader.)

VISSER.

Wat dan? O, pardon! ik vergat...

(voorstellend.)

Mijn vriend Bruin - juffrouw Bertin, redactrice van de ‘de ontketende vrouw.’

BRUIN.

Zeer vereerd! -

(In zichzelf.)

Dat mensch heb ik meer gezien, maar waar?

JUFFR. BERTIN

(tot Visser.)

Ik kom uw gastvrijheid inroepen voor een jongmensch, dien ik protegeer - ik heb in mijn woning geen plaats meer, anders zou ik hem zelf logeeren - maar ik heb al twee Belgen op mijn voorkamer moeten stoppen; ze zijn exprès van Antwerpen gekomen, om van avond uw lezing te hooren.

VISSER

(gestreeld.)

Zoo, zoo! zijn 't afgevaardigden?

JUFFR. BERTIN.

Juist, van de camaraderie

(op Jaroslaw wijzend.)

Hij is een Pool - maar hij spreekt Duitsch ook.

BRUIN

(Visser ter zijde nemend.)

Wees 'n beetje voorzichtig - 't Kan wel 'n nihilist zijn.

JUFFR. BERTIN

(die 't gehoord heeft.)

Neen, neen! 't is een stille, fatsoenlijke jongen - een uit-

vinder - ik spreek wel Duitsch, zie je - maar niet genoeg om vlot met hem te converseeren, maar we begrijpen elkâar toch. Herr Jaroslaw kommen sie hier - setz die fiets maar tegen der stoepf.

JAROSLAW

(naderend.)

Wie beliebt?

JUFFR. BERTIN

(wijzend.)

Fiets gegen haus setzen - Sie hier kommen!

JAROSLAW.

Ach so! mit vergnügen

(hij zet de vélocipede tegen de stoep en komt buigend nader.)

JUFFR. BERTIN.

't Is zoo jammer dat die jongen-

(tegen de Bruin

- 'n interessante, mooie kop, hè? - Zoo tobben moet. In 'n hôtel kan hij niet gaan - niet van dàt, weetje -

(zij maakt de beweging van geld tellen)

- ik kan 'm niet hebben en hij beweert, dat hij op 't punt is zijn uitvinding klaar te krijgen

(tot Jaroslaw.)

Nicht waar, die ausfinding is bijna fertig?

JAROSLAW.

Jawohl, eine Erfindung - grossartig! - nur noch ein paar Experimente.

BRUIN.

Wat voor 'n uitvinding?

JAROSLAW.

Bitte, das bleibt Geheimniss meiniges.

JUFFR. BERTIN

(tot Visser.)

't Zou zoo jammer zijn, als 't hem niet lukte - daarom dacht ik aan uw bekende liberaliteit. Als u hem nu een paar dagen den koepel wou afstaan....

(tot Jaroslaw.)

Wissen Sie, ein koepfel - mooi, gross - daar kan je allein arbeiten.

JAROSLAW.

Ach, das wäre gut - sehr gut - ganz allein.

VISSER.

Ja - maar - hum! Juist de koepel, hum!....

JUFFR. BERTIN.

Hij kan er meteen slapen ook, op de canapé; dan heeft de

familie geen last van hem. Sie können doch wel slafen auf canapé?

JAROSLAW.
O, vorzüglich!

VISSER.
Ja, dat's goed en wel, maar Théo zit er en Da - hum!....

BRUIN

(ongeduldig.)

Wat ben je toch benauwd, kerel! Je gooit je eigen theorie om - ben je dan niet vrij, om over je koepel te beschikken? Zet dien pedanten rijmknoeier er uit.

VISSER.
Ja, je hebt gelijk.

(tot juffr. Bertin).

Goed, je kunt hem er heen brengen.

BRUIN.
Ferm zoo!

(Naderend gejoel en zingen van de Carmagnole op den straatweg wordt hoorbaar.

JUFFR. BERTIN

(tot Jaroslaw.)

Voraus dann, nemen sie der fiets, wirgehen nach der koepfel.

VISSER.
Wat komt daaraan?

(Men hoort op den straatweg 't gejoel en gezang naderkomen).

DE TUINMAN

(haastig opkomend.)

Kameraad! o, neen! hier ben je meneer - de Belgische afgevaardigden komen je begroeten.

Een aantal arbeiders met een roode vlag naderen en komen door 't hek binnen).

STEMMEN

(dooreen.)

Leve kameraad Visser!

VISSER

(tot Bruin.)

Ja, hum! eigenlijk had ik ze liever niet hier, maar 't is een uiting van sympathie; ik zal ze een paar woorden toespreken.

(hij gaat naar de stoep.)

BRUIN

(tot zich zelf.)

Jongens! hij is erger dan ik dacht!

VISSER

(klimt de treden op.)

STEMMEN.

Leve onzen Visser!

VISSER

(op de stoep, zalvend.)

Kameraden, wakkere medestrijders voor de individueele vrijheid - ik roep u een krachtig welkom toe - ontslaving door beschaving, door logisch denken is onze leus en...

STEMMEN.

Bravo - Bravo!

't Scherm valt.

(Terwijl Visser, onder 't bravo geroep, verder redeneert.)

Tweede bedrijf.

Atelier van Miebet op Vrede-Oord. Achterdoek met twee vensters, uitzichtgevend in den tuin. Naast de twee ramen een groote antieke kast, LINKS ACHTER een deur, RECHTS VOOR een deur. Door de vensters van 't achterdoek ziet men in den tuin. Het atelier wordt rechts verlicht door twee ramen met hoog licht; de gordijnen hangen halverwege beneden, zóó, dat de bovenste ruiten licht doorlaten en de onderste helft door de gordijnen bedekt is. Links vóór een canapé. Midden op 't tooneel een groote schildersezel waarop het schilderij van Groeneberg staat, een groot stuk, halverwege bedekt met een groen kleed of shawl. Tegenover de vensters, rechts, staat de ezel van Miebet met 't levensgroot portret van Jaroslaw. Daarachter een kleine verhooging met een achtergrond van draperie, een zuil of piédestal, waartegen het model leunen kan. Middenop een pianino of vleugel. Vóór, dicht bij 't schilderij van Groeneberg een klein tafeltje met een paar stoelen. Verder is het atelier versierd met allerlei studies in olieverf, aquàrellen, beeldjes, statuetten, enz. enz... ad libitum. Het geheel moet artistiek ingericht zijn.

Eerste tooneel.

MIEBET - JAROSLAW.

(Miebet zit voor haar ezel te schilderen - Jaroslaw poseert met een draperie om en een poolsche muts of helm op.)

MIEBET

(schilderend.)

Uw hoofd iets meer op - kijk 'n beetje dáárheen!

JAROSLAW.
Wie beliebt?

MIEBET.
Kopf mehr so!

(zij wijst, vriendelijk.)

U verstaat me toch wel?

JAROSLAW.
O, ja! - ich versta sehr gut, maar schpreken sehr slecht.

MIEBET

(vleiend - al schilderend.)

O, dat valt me geducht mee - u zal gauw goed Hollandsch kennen.

JAROSLAW.
O, - bitte, bitte!

MIEBET

(schilderend.)

Uw houding is goed zóó; somber en trotsch, zooals 't een Pool betaamt - draai dat zwaard iets om - U is zeker van heel goede familie.....

JAROSLAW.
O ja - wir sind von adel - haben auf grosses Schloss gewoont aber Vat er gegen Regierung geschrieben - Rusland alles fort genommen, wir arm geworden - O! ich hasse die Russen! - aber wenn ich Erfindung fertig

(dreigend de hand opheffend)

dan Rusland mir alles bezahlt.

MIEBET

(schilderend.)

Arm stilhouden! Hoe bedoel je, zul je 't Rusland dan betaald zetten,

JAROSLAW.
Jawohl!

MIEBET

(palet en penseel nederleggend.)

U wordt zeker moe - we zullen een pauze nemen - pausiren!

JAROSLAW.

Schön!

(wil de draperie en helm afdoen.)

MIEBET.

Neen! neen! blijf nog even zóó -

(hem verliefd aanziende)

't Staat je zoo goed.

(zij plooit de draperie een weinig, zet het hoofddeksel recht, strijkt even over zijn haren, enz. enz. en zucht diep.)

Jammer dat je zoo iets niet voortdurend dragen kunt -

verliefd)

Je hebt zeker veel succes bij de Poolsche meisjes.?

JAROSLAW.
Wie beliebt?

MIEBET.
Haben sie kein Schatz?...

JAROSLAW.
Nein!

MIEBET.
Hou je van niemand?

JAROSLAW.
Wie beliebt?

MIEBET

(op haar hart wijzend.)

Liebe! - voor 'n meisje om te trouwen.

JAROSLAW

(leuk.)

Ich kein Geld - zu trouwen -

(met 't zwaard omhoog wijzend.)

Ich liebe Polen, mein Vaterland!

MIEBET.
Dat 's poëtisch - willen we een beetje gaan zitten -

(zij doet hem den helm af.)

- Wat heb je mooi, lang haar Jarosl... herr Jaroslaw!

JAROSLAW

(op zijn haar voelend.)

Zu lang - jawohl -

(hij maakt de beweging van knippen)

muss d'r ab!

MIEBET.
O, neen! 't staat je zoo mooi -

(zij doet Jaroslow de draperie af.)

Jammer! zoo'n draperie flatteert, maar je hebt ook 'n flink figuur. - Rust nu maar eens goed uit.

(Zij doet hem plaats nemen op de canapé - naast hem zittend.)

Hou je van muziek? Wil 'k eens voor je spelen?

JAROSLAW

(onverschillig.)

O, ja, wenn dat u pleizierlijk is!

MIEBET

(sentimenteel.)

'k Zal een polonaise voor je spelen - dat herinnert aan je vaderland!

(zij gaat naar de piano, zucht diep en ziet hem aan.)

Ach! wij zouden elkander kunnen begrijpen - en aanvullen.

(Jaroslaw, op de canapé, geeuwt een paar maal, rekt zich uit, terwijl Miebet speelt, gaat dan zachtjes naar zijn portret,

bekijkt dat, haalt de schouders op en gaat weer zitten - Intusschen ziet men juffr. Bertin in den tuin; zij kijkt door de ramen van 't atelier en komt dan binnen door de deur links.)

JAROSLAW

(opstaande.)

Ah! da ist joeffrouw Bertin!

(Miebet houdt met spelen op.)

Tweede tooneel.

De vorigen - JUFFR. BERTIN.

JUFFR. BERTIN.

Mag ik binnenkomen? 'k Ben wel veel te vroeg voor de lezing, maar ik ben zoo benieuwd, om te hooren, hoe 't met die arme meneer Visser is.

MIEBET

(van de pianokruk af.)

Hij heeft een dag te bed gelegen.

JUFFR. BERTIN.

Erg gewond?

MIEBET.

Wel neen, 'n paar builen en schrammen, 't is goed afgeloopen. Ze hadden hem kunnen doodslaan.

JAROSLAW.

Ja, die polizei schlaat hier gauw!

JUFFR. BERTIN.

En onrechtvaardig, want 't waren de Belgen, die ruzie begonnen te maken. Schrikte jelui niet, toen ze 'm thuis brachten?

MIEBET

(die intusschen bij haar ezel is gaan staan.)

't Ging nog al -

(haar schilderij bekijkend)

- 'k ben een heel eind opgeschoten, hè? Kijk eens -

(tot Jaroslaw)

och, lieber herr Jaroslaw, ga nog eens in je stand - wacht!

(zij doet hem de draperie om en zet hem den helm op.)

Zoo! -

(verliefd kijkend - tot juffr. Bertin.)

Wat kleedt hij goed!

(Jaroslaw gaat in denzelfden stand staan als in 't begin.)

Nu kan u er over oordeelen - Wat zegt u er van?

JUFFR. BERTIN

(naast Miebet.)

Mooi! hum 1 - prachtig, verbazend mooi - Wat is die

witte mantel duidelijk - en die donkere achtergrond - mooi! diep! - kostelijk.

MIEBET

(welgevallig kijkend.)

Ja, 't doet 't wel - d'r zit kleur in.

JUFFR. BERTIN

(vleiend.)

Ja 'n boel - zie je, dat 's ware kunst, geen ouwerwetsch geknoei - daar zie je dadelijk het hoogere in, 't is geen persoon, geen portret, maar geschilderde ziel.

MIEBET

(gestreeld.)

Dat is juist wat 'k wilde weêrgeven.

JUFFR. BERTIN.

Precies! lichamelijke gelijkenis is tegenwoordig geen vereischte.

MIEBET

(op de schilderij van Groeneberg wijzend.)

Kleur is hoofdzaak. - Dat is ook 't mooie van Groeneberg's kunst. Kijk! -

(Beiden gaan nu voor de schilderij van Groeneberg staan. Miebet doet den doek eraf.)

JUFFR. BERTIN.

Ja, maar uw kleuren zitten er toch dikker op, nog mooier door mekaar, - wat stelt dit voor?

MIEBET

(door haar hand kijkend.)

'n Symbolistische impressie.

JUFFR. BERTIN.

Waarvan?

MIEBET

(als boven.)

Och! dat weet ik niet, komt er ook niet op aan. 't Is mooi, heel mooi gedaan; hij heeft 't van morgen zelf gebracht en op licht gezet. Théo zal er wat over schrijven in de ‘Kunstfakkel’.

(Jaroslaw gooit eensklaps draperie en helm af, doet snel een paar passen vooruit en bukt zich naar een muis, die verondersteld wordt door 't atelier te loopen.)

MIEBET en JUFFR. BERTIN

(tegelijk.)

Wat doet u?

JAROSLAW.

Jammerschade, hij is weg!

JUFFR. BERTIN.

Wie? wat?

JAROSLAW.
Eine maus - O! da ist sie wieder!

MIEBET

(verschrikt.)

Een muis! - o, foei.

(springt op een stoel.)

JUFFR. BERTIN

(verschrikt.)

Ajakkes! Waar?

(houdt de rokken bijeen.)

JAROSLAW

(nog zoekend.)

Jammerschade - ik had ze so graag gehad; zij is fort!

MIEBET

(van de stoel komend.)

Ba! - wou je een muis hebben? Die zijn hier 's avonds, als 't stil is, bij de vleet. Ze komen uit 't schuurtje.

JAROSLAW.
't Sjuurtje - wo is dat?

MIEBET.
Hier naast in den tuin.

JAROSLAW

(kijkend.)

Ach so! - O! da ist sie wieder!

(hij loopt een paar passen de denkbeeldige muis na en tegen den ezel aan, waarop Groeneberg's schilderij staat.)

JUFFR. BERTIN.
O, voorzichtig - pas op!

JAROSLAW

(gooit de schilderij van den ezel af.)

Donnerwetter!

MIEBET

(weer op een stoel.)

Is ie weg?

JAROSLAW

(neemt Groeneberg's schilderij op.)

Sapprement! Jetzt weiss ich nicht - ist das boven, ist das unten: Schadt nicht! ist so wie so schön.

(hij zet het schilderij onderste boven op den ezel.)

JUFFR. BERTIN

(lachend tot Miebet.)

Wat bent u bang!

(tot Jaroslaw)

Was wollen sie met zoo'n muissie?

JAROSLAW.
Experimentiren, hab al gezoekt in koepfel, aber keine Maus gefunden - haben sie nog nöthig mir?

MIEBET.
Neen! - maar kom strakjes nog eens terug

(zuchtend)

lieber Jaroslaw.

JAROSLAW.
Bitte gehorsamst! Adieu!

(Hij gaat de deur uit, maar steekt dadelijk weer 't hoofd om de deur)

Mag ik zoeken in sjuurtje?

MIEBET.
Zeker! de tuinman zal u wel helpen.

JAROSLAW.
Bitte gehorsamst!

(Af links.)

Derde tooneel.

MIEBET, JUFFROUW BERTIN.

MIEBET

(hem bewonderend naziende.)

Wat 'n interessant mensch!

JUFFR. BERTIN.
Erg bescheiden en beleefd!

MIEBET.
'k Heb nog nooit zoo'n goed model gehad. Je vindt hier zoo zelden mooie mannen.

JUFFR. BERTIN.
Nu! De Hollanders zijn toch niet onknap.

MIEBET.

Maar niet zoo intéressant; die Jaroslaw heeft iets zeer geheimzinnigs, dat aantrekt, 'k Begrijp, dat 'n meisje voor zoo'n man een dwaasheid doet.

JUFFR. BERTIN

(lachend.)

Dat 's vrijmoedig gesproken.

MIEBET

(zich opwindend.)

Als artiste mag ik zoo iets wel zeggen, - wij lachen om de klein-burgerlijke conventies. - Ik bekijk hem ook niet met gewone vrouwen-oogen, maar met kunstenaars-visie!

JUFFR. BERTIN.
Natuurlijk!

(sluw.)

Die zachte melancholie in zijn blik is treffend. Hij heeft een droeve jeugd gehad.

MIEBET

(nadenkend.)

Zou u denken?

JUFFR. BERTIN.
Neen! 'k Weet 't zeker - hij heeft honger geleden, honger.

MIEBET.
Och God!

JUFFR. BERTIN.
Hij offert alles voor z'n uitvinding op.

MIEBET.
Zoo 'k hem iets durven aanbieden voor 't poseeren; 'n tientje bijvoorbeeld.

JUFFR. BERTIN.
Jongens! dat weet ik niet, hij is op dàt punt zóó fier!

MIEBET.
'k Zou hem toch graag....hm! Zou u 't hem niet, op kiesche wijs willen geven?

JUFFR. BERTIN.
Zeker! - als ik er? genoegen mee doe - 'k Zal hem zeggen, dat 't een blijk van sympathie is van een vrouw... voor z'n uitvinding!

MIEBET.
O, ja, dat's fijn gedacht - maar noem mijn naam niet.

JUFFR. BERTIN

(vleiend.)

Hij voelt immers toch dat 't van u komt.

MIEBET

(sentimenteel.)

Misschien wel!

JUFFR. BERTIN

(vleiend.)

Dat is weer een lichtzij van 't kapitaal, men kàn royaal zijn

- ik zou 't ook graag wezen, maar

(zuchtend)

- ik heb zelf veel moeite om er te komen.

MIEBET.

Gaat 't dan niet goed met uw ‘Ontketende Vrouw’?

JUFFR. BERTIN.

Neen, m'n blad kan nog niet bestaan, ik wordt overal tegengewerkt; de abonnementsgelden komen slecht in - en te weinig advertentiën....

MIEBET.

U doet anders waarlijk uw best.

JUFFR. BERTIN

(zich opwindend.)

Neen! ik doe 't onmogelijke - ik werk dag en nacht.

MIEBET.

O blijf eens even zoo staan - die pose is heerlijk! -

(even de oogen sluitend),

dank u - ik heb de impressie!

JUFFR. BERTIN

(voortgaande.)

Ja, 't is uiterst moeilijk om in onze rotte maatschappij de vrouw te ontketenen. Ik heb er mijn beste krachten aan gewijd, maar niets dan ondank geoogst. Ik heb voor haar kiesrecht gestreden, de mannen hebben mijn artikelen geparodieerd en de vrouwen willen nog maar niet begrijpen, dat alleen 't kiesrecht haar vrijmaken kan van de heeren der schepping! Wie heeft hen tot onze heeren gemaakt? Zij zelf! alle mannen zijn ellendige despoten en de zoogenaamd ontwikkelden de ergste! Hun domme pedanterie is grenzenloos. - O! ik verfoei ze allen!

MIEBET.

Ja, u zal wel veel ondervonden hebben.

JUFFR. BERTIN.

Vroeger, toen ik nog een onervaren meisje was, heb ik de mannen nooit gehaat - integendeel - maar later toen ik ze had leeren kennen, toen walgde ik van hun egoïsme. Zij genieten, wij lijden. Zij maken wetten, wij moeten gehoorzamen. Ba! - 't is te vernederend voor een vrije vrouw. Dat kàn, dat mag niet langer zóó duren. Wij moeten ons schrap zetten en onze rechten verdedigen. Wij moeten ons des noods met geweld ontketenen. In de eerste plaats moet het huwelijk worden afgeschaft.

MIEBET.
Schrijf daar eens een pittig artikel over.

JUFFR. BERTIN.
Dat heb ik immers al gedaan; heeft u 't niet gelezen in mijn blad - O, neen! U is niet geabonneerd - 'k mag u zeker wel noteeren?

MIEBET.
'k Heb al zooveel te lezen.

JUFFR. BERTIN

(haar boekje nemend.)

Kom ik zal u maar opschrijven, dan zend ik u de verschenen nummers gratis. - Ik heb tegen 't huwelijk geschreven, ik heb aangetoond, dat 't 't graf van de liefde is - dat de vrouw er fysiek en moreel door te gronde gaat, dat ze slavin wordt van een tiran, door 't recht van den sterkste - 't helpt me niets, de vrouwen zijn te ijdel en te dom. - Ze geven zich op genade of ongenade over en trouwen toch. - Ze zijn zelfs niet tevreden vóór ze getrouwd zijn. In plaats, dat ze mij, die haar oogen opent, waardeeren, houden ze me voor den gek en laten me gebrek lijden. Ik kan van mijn pen niet bestaan - daarom heb ik er agenturen moeten bijnemen.

MIEBET.
Och! en sedert wanneer?

JUFFR. BERTIN.
O! al geruimen tijd, maar ik heb er hier nooit over willen spreken,

(haar taschje openend)

maar nu de gelegenheid zich zoo ongezocht voordoet, ben ik zoo vrij me te recommandee- ren. Asjeblieft! 'n prijscourant van wijn en cognac, 'n eerst huis van Bordeaux, franco thuis geleverd! - en hier - 'n catalogus van rijwielen, ijzersterk, nieuwste constructie en spot goedkoop,

(de Wed. Garsthof komt op door de deur links.)

O! daar is uw zuster, dag mevrouw, hoe vaart u?

Vierde tooneel.

De vorigen. WED. GARSTHOF.

WED. GARSTHOF.
Nog erg nerveus, 'k Ben zoo geschrikt door al dat bloed.

MIEBET.
Wat voor bloed?

WED. GARSTHOF.
Heb jij Karel dan niet gezien toen hij t'huis kwam? Hij had een blauw oog en zijn neus - hu! vol bloed.

MIEBET.
Jammer dat je me niet even gewaarschuwd hebt - 'k had een heerlijke impressie van 'm kunnen nemen -

(nadenkend.)

Ja, die bleek, ontdane tronie - dat blauw hier

(zij wijst op haar oog,

en dan dat rooie bloed - jammer! nu is 't te laat

(tot juffr. Bertin.)

Ik zal dat even voor u halen.

(Rechts af.)

Vijfde tooneel.

WED. GARSTHOF - JUFFR. BERTIN.

JUFFR. BERTIN.
U ziet er lijdend uit, mevrouw!

WED. GARSTHOF.
'k Ben ook nooit geheel normaal!

JUFFR. BERTIN

(vleiend.)

Uw geest werkt te aanhoudend, even als die van uw zoon. U denkt te veel, dat stemt u zwaarmoedig.

WED. GARSTHOF

(sentimenteel.)

Och ja!

JUFFR. BERTIN

(vleiend.)

U moest wat minder opgaan in uw zoon - maar ik kan 't me begrijpen, wanneer men zoo'n hoog begaafd kind heeft.

WED. GARSTHOF.

Niet waar? dan 's 't natuurlijk. Jammer, dat hij zoo debiel is.

JUFFROUW BERTIN.

Hij moest wat meer beweging nemen.

WED. GARSTHOF.

Théo houdt niet van wandelen.

JUFFR. BERTIN.
Hij moest fiets rijden, dat 's een heerlijke beweging voor menschen, die veel studeeren.

WED. GARSTHOF.
Misschien wel!

JUFFR. BERTIN.
Fiets rijden ontspant den geest, doordat de beenen werken. Gisteren zei uw Théo nog: wat hebt u 'n prachtig rijwiel, daar zou ik wel pleizier in hebben.

WED. GARSTHOF.
Och, zei ie dat?

JUFFR. BERTIN
Dan moet u er een koopen, zei ik - maar toen zweeg ie....

WED. GARSTHOF

(hoofdschuddend.)

Zie je wel, toch geen liefhebberij!

JUFFR. BERTIN.
O, neen! dat is 't niet.

WED. GARSTHOF.
Wat dan?

JUFFR. BERTIN.
Dat kan 'k moeilijk zeggen zonder onbescheiden te worden....

WED. GARSTHOF.
Neen! neen! Zeg 't maar gerust.

JUFFR. BERTIN.
Wel, uw Théo zei: ‘'k zou er dolgraag een hebben, maar mijn lieve mama wil ik 't niet vragen - ik kost haar al zooveel.

WED. GARSTHOF.
't Is toch een fijn voelende jongen. - Ja, juffrouw, 't is waar, Théo kost me hoopen geld - hij geeft ‘de Honigbij’ uit; daar moet gedurig bij - z'n bundels gedichten worden niet verkocht. De uitgever wil 't niet op ZIJN risico doen, want de menschen zijn nog niet rijp voor Théo's moderne verzen.

JUFFR. BERTIN

(zuchtend.)

't Is mooi van u, dat u je voor zijn kunst zulke offers getroost; daarom wil Théo u ook geen fiets vragen, hij begrijpt, dat u er hem een geven zou, als hij 't graag wilde...

WED. GARSTHOF

(gevleid.)

Ja, ja hij kent zijn mamaatje...

JUFFR. BERTIN

(aandringend.)

Als u er toe overgaat, Mevrouw - laat ik u dan raden, neem een goeie, van 'n solied fabrikant. Zoo een als ik heb, - dat 's kijk af, nooit reparatie....

WED. GARSTHOF.

En is die duur?

JUFFR. BERTIN.

f 290.- Ja, 't is veel geld, maar als ik u pleizier doe, zie ik kans om er een voor *f* 200, dat is de fabrieksprijs, te bezorgen. Die fabrikant adverteert veel in mijn blad, dan vind ik dat wel met hem, begrijpt u?

WED. GARSTHOF

(nadenkend.)

'k Zou hem wel willen verrassen - kan u er me stilletjes een bezorgen?

JUFFR. BERTIN.

Zeker, U doe ik graag een dienst - maar hm! als ik zoo goedkoop inkoop, moet 'k contant betalen, en ronduit gezegd - ik kan 't niet verschieten.

WED. GARSTHOF.

O, dat 's geen bezwaar, kom straks maar even bij me in de tuinkamer.

JUFFR. BERTIN.

Best! - maar u weet - discrétie.

WED. GARSTHOF

(heengaande.)

En geen woord aan Théo!

(Af links.)

JUFFR. BERTIN

(alleen)

Zie zoo! dat 's item zooveel in 't laadje.

MIEBET

(terugkomend, van rechts.)

Ziedaar! Geef 't hem op kiesche wijs

(sentimenteel).

Zeg hem dat 't van een gelijkgestemde ziel is, die hem alles goeds wenscht.

JUFFR. BERTIN

(bewonderend.)

Hoe nobel! ik dank u voor hem - ik moet nu nog

even 'n commissie in 't dorp doen - maar ik hoop vóór de lezing terug te zijn. - Adieu!

(Links af.)

Vijfde tooneel.

MIEBET - THÉO. - later ANNETTE.

(Miebet gaat voor haar ezel zitten schilderen.)

THÉO

(opkomend van rechts, lui en langzaam loopend, vadzig zich uitrekkend, gapend tot Miebet.)

Zit je daar al?

MIEBET

(schilderend even omziende.)

Al? 't is over twaalven.

THÉO.

Zoo!

(gapend.)

Hé, wat 'n vervelende kruieniersboel is 't hier toch; de eene dag is 't nog grauwer saai dan de andere - nooit een émotie.

MIEBET

(schilderend.)

Jij bent ook eeuwig uit je humeur.

THÉO.

Waarom zou 'k in m'n humeur zijn? De wereld is vervelend - de meeste menschen zijn stomme, ellendige, duffe, hersenlooze wezens.

(geeuwt.)

MIEBET

(even omziende, knorrig.)

Niet uitgeslapen?

THÉO

(zich uitrekkend.)

'k Slaap nooit goed, als overdag.

MIEBET

(als boven.)

Groeneberg heeft van morgen z'n schilderij gebracht - dáár staat 't...

THÉO.

Ah, dat's ten minste iets.

Théo

(gaat naar 't schilderij van Groeneberg, kijkt een paar seconden, zucht dan diep en zegt zich allengs opwindend.)

Grootsch! Dat's mijn mooi - dat's intens mooi. Daar zit

dat blokkige in, dat 'k heerlijk vind. -

(op een afstand staande.)

Dat 's mystiek overweldigend van massale grootheid. Een kleursymphonie.

MIEBET

(schilderend, schamper.)

Dat kun je vast opschrijven!

THÉO.

Ja, dit werk is der moeite waard, dat 'k er mijn opinie over zeg -

(naar 't portret van Jaroslaw ziende)

gewoon maak-werk negeer ik. - O! dit symbolisch geheel inspireert me - mijn kunstpassie groeit in me op, zacht innig spreidend een witgoud-lichte atmosfeer om me heen,

(hij gaat naar de tafel en neemt papier en potlood.)

Ja, nu wil ik uitzeggen al de hevigheid van mijn geestdriftige emotie -

(hij gaat weer voor 't schilderij staan.)

MIEBET

(scherp.)

Nu heb je 't beet dunkt me.

THÉO

(grof.)

Hou je mond!

(voor 't schilderij).

Dat 's kunst - hooge - almachtige, artistieke zielsuiting - blank gouden kleurverhevelingsklank.

MIEBET

(knorrig.)

Allemachtig, wat 'n woord!

THÉO

(grof)

Hou je mond!

(verrukt.)

Daar heeft een zienersblik op gerust - een waaierpalmend penseel over gezwateld.

MIEBET

(opstaande.)

Je bent vervelend, zóó mooi is 't toch ook niet.

THÉO.

Zwijg! - je kunt 't niet apprécieeren, omdat je zelf geen impressie van 't symbolische hebt,

(pedant, naar Miebet ziende),

dàt heeft nog modellen noodig - dit is vrije, ontslaafde kunst.

MIEBET

(boos.)

Phu! dat zal weer een artikeltje worden - ik ga heen.

THÉO

(grof.)

Des te beter.

(hij gaat schrijven.)

MIEBET

(af links. Aan de deur schouderophalend.)

Arrogante kwast!

Zesde tooneel.

THÉO. - ANNETTE. - (later BBUIN.)

THÉO

(schrijft.)

Thans wil ik uit-zeggen, al wat in mijn kunsthoofd is gekomen van geluidende passie voor Groeneberg's kunst.

Hij is de hevig mystieke, symbolische kunstmaker... Helder geheimzinnig, innig, in warrelende lijning en kleurbesproeiing van blanke zwartheid,

(naar 't schilderij wijzend.)

En 't publiek zal 't weer niet mooi vinden, er om lachen, omdat ze niet zien kunnen, of 't een landschap of een portret is - heilige kunst, vergeef het hun, ze zijn nog naïef - die onbegrijpelijke domkoppen - alsof 't kunst zou zijn, indien de eerste beste burgerman kon zien, wat 't is -

(hij wischt zich 't hoofd af en schrijft verder.)

ANNETTE

(binnenkomend van rechts.)

Dag Théo!

THÉO

(schrijvend.)

(Hij ziet naar het schilderij.)

Voor u, leegkoppig publiek, vulgaire menigte, is zulke kunst niet gemaakt! - Apen zijt ge, ezels, runderen, ganzen en bokken, dikhuiden en stomme visschen.

ANNETTE

(lachend.)

Hemelsche goedheid, Théo, wat doe je?

THÉO

(deftig.)

Ik schrijf kunst-critiek.

ANNETTE.

O zoo! - dan zal ik maar weer heengaan - ik hinder je misschien....

THÉO

(opstaande.)

Neen! - jij moogt bij mij zijn, al ben ik in extase - jou reken ik niet bij die grove, onbeduidende massa-publiek.

(Hij plaatst haar voor 't schilderij.)

Zie! dat is nu kunst!

ANNETTE

(lachend.)

'k Zie er geen kop of staart aan, wat beduiden al die vlekken?

THÉO.

Symbolistische impressies van een hooge ziel - O! ik zal

ze je leeren zien, Annette. Jij zult leeren voelen zooals ik - jij zult leeren zien met kunstoogen.

(Hij hangt den doek, die op den ezel hing, half over 't schilderij.)

ANNETTE

(lachend.)

Hè? - 'k heb goddank m'n echte oogen nog.

THÉO

(pedant.)

Kunstoogen is een modernisatie - ik bedoel, oogen die kunst zien.

ANNETTE

(leuk.)

O, zeg dat dan.

THÉO

(lieftallig kijkend.)

O, jou zal ik opnemen in mijn levensmysterie, inwijden in mijn ikzelfheid van begrip - want jij bent 't eenige onontwikkelde wezen, dat ik

(pedant)

niet met hevige minachting aanzie - omdat je ziel nog wit-rose-blank in je is -

(hij nadert haar verliefd.)

ANNETTE.
Laat me met rust, je bent vervelend. - Is tante Miebet uitgegaan?

(zij wil gaan.)

THÉO.
Neen!

(wil haar omvatten)

Luister, Annette-mijn, ik heb iets liefs aan je uit-te-zeggen.

ANNETTE.
Och, schei maar uit - ik weet 't al lang.

THÉO.

Zoo! Wat is 't dan?

ANNETTE

(half boos, half lachend.)

't Ouwe liedje, dat je van me houdt, dat je met me trouwen wil.

(Kapitein Bruin komt achter hen de kamer in, van rechts en blijft staan kijken, of gaat op 't bankje van Miebet zitten.)

THÉO

(cynisch.)

Trouwen, heb ik dat ooit gezegd?

ANNETTE

(verlegen).

Nu, ja - je zei toch...

THÉO

(als boven.)

Dat ik je met verfijnde passie bemin, dat 's waar...

ANNETTE

(lachend, half boos.)

Nu, - dan?

THÉO.

Ga eens even zitten, Annette-mijn, dan zal ik uitzeggen, wat 'k bedoel - dáár

(hij wijst haar een stoel.)

Ik bid je, één oogenblik.

ANNETTE

(gaat zitten.)

Nu kan ik je tenminste verstaan.

THÉO

(pedant.)

Ik ben hoog-artistiek, sensitief aangelegd - ik heb een souvereine aversie van banaliteit, jij bent de eenige, tot dusver, die me een stralende émotie geeft, die oogstreelend me nadert - dat je intellect nog niet op 't niveau van 't mijne is, kun je niet helpen - maar ik zal wel geduld met je hebben.

ANNETTE

(schamper.)

Je bent wel vriendelijk.

THÉO

(Als boven.)

Ik moet een liefelijk wezen, een blank-rose ziel bij me hebben - innig verbonden, om samen het droeve menschzijn te kunnen doorworstelen, een zachtheid, die me omvademt vol passie, in dagen van schokkende alleenheid. Ik ben physiek niet sterk, ik zal vroeg worden opgelost in de Nirwana; 't is hériditeit - mijn vader stierf ook jong.

ANNETTE.

Ja, door een spoorwegongeluk.

THÉO

(zuchtend.)

Dat 's 't zelfde, de hériditeit is er - ik wil dus de korte spanne tijds, die ik te leven heb, intens genieten. Jouw heerlijke individualiteit heb ik noodig om mijn ikheid in één extase van geluk te omwikkelen en te versterken.

BRUIN

(op den achtergrond.)

Wat 'n égoïst!

ANNETTE.

Ik begrijp je heusch niet. Théo! je praat veel te geleerd - maar dit zeg ik eens en vooral: ik - wil - niet - met - je - trouwen,

(Zij wil gaan.)

THÉO

(haar tegenhoudend.)

Ik ook niet; ik wil een stijgende illusie. Haat je me, Annette?

ANNETTE.

Och, neen! Als je niet zoo dwaas was, mocht ik je wel lijden - als neef.

THÉO.

Bloedverwantschap doet niets af of toe aan 't harmonisch extasieeren - ik, vind je heerlijk, subtiel, een zielsheelal!

(hij wil haar omvatten.)

ANNETTE.

Wat wil je toch? laat me gaan!

THÉO.

Neen! luister nu even - 'k zal duidelijk zijn - trouwen wil je niet?

ANNETTE

(vast.)

Neen!

THÉO

(cynisch.)

Dat bewijst groote scherpheid van analyzeeren, psychische helderheid - 't Huwelijk is ook een ouwerwetsche conventie, die wij, vrije geesten, niet meer approuveeren

(haar naderend verliefd.)

Laat ons dus samen, in zelfbewuste vrijheid, één goddelijken droom droomen van zalig-intense verrukkingen mochten we, ontwakend tot de koude realiteit, disharmonisch gestemd worden, dan zullen we met mooi zachten weêmoed scheiden, in 't fiere bewustzijn, dat we niet conventioneel waren, maar in opperste vrijheid - vrij! En de herinnering aan die extatische uren zal de vluchtige essence zijn, die onze zielen aromatiseert. - Kom!

(hij wil haar omvatten.)

ANNETTE

(angstig.)

Neen! neen! laat me los - ik begrijp je niet.

THÉO

(als boven.)

Dan zal ik nòg duidelijker zijn.

ANNETTE

(angstig.)

Neen, neen!

BRUIN

(tusschen beide komend.)

Onnoodig! -

(tot Annette.)

Kind! ga heen, gauw, je hoort niet in zijn atmosfeer.

(Annette af, links.)

(Tot Théo.)

en jou heb ik een paar woordjes te zeggen.

THÉO

(brutaal.)

Waar bemoei je je meê, 'k heb niets met je te maken.

BRUIN.

Dat heb je wel, mannetje!

THÉO.

Mannetje?

BRUIN.

Ja, een man ben je niet, anders zou je je schamen, zóó tot een fatsoenlijk meisje te spreken.

THÉO

(pedant, schamper.)

Fatsoen is alleen een conventie, een geheel relatief begrip.

BRUIN.

Natuurlijk! voor individuën als jij, die nergens eerbied voor hebben.

THÉO.

Eerbied, belachelijk! Filosofisch beschouwd is fatsoen bij een vrouw toch.....

BRUIN

(invallend.)

Iets wat jij niet begrijpt, omdat je alleen je akelig égoïsme en je laffe kwa-jongens filosofie vereert.

THÉO

(honend.)

Weet je wel eens, wat filosofie is?

BRUIN

(kortaf.)

Ik schenk je de explicatie en ik heb je alleen nog te zeggen, dat je voortaan Annette met rust laat - versta je me, broekie?

THÉO

(honend.)

Broekie? Ba! - je wordt grof, onaesthetisch.

BRUIN.

Wel mogelijk - ik spreek geen moderne boekentaal, maar

ik hoop dat je me toch begrijpt - want als je nog eens je handen naar-Annette uitsteekt, draai ik je regulier je nek om, dat's nou gewoon Hollandsch!

THÉO.

Ba - wat 'n ordinaire platheid - wat 'n totaal gebrek aan distinctie; - ik wil niet langer van je polderjongensruwheidsvocabulair profiteeren - ik ga heen!

BRUIN.

Dat 's 't verstandigste, wat je doen kunt.

(Théo af.)

Zevende tooneel.

BRUIN-VISSER (binnenkomend, met blauw oog en verbonden hoofd, min of meer hinkend.)

VISSER.

Bruin! Annette zei me, dat je hier was - ik wou je even onder vier oogen wat vragen.

BRUIN.

Zoo! Allemachtig, kerel, wat zie je er uit! - jongens, t is erger dan ik dacht; je hebt een flinken deuk in je voorsteven - wie hee't je zoo aangevaren.

VISSER.

'k Weet 't niet; 'k geloof een van de Vlamingen, die hebben zoo huisgehouden!

BRUIN

(leuk.)

Ja, van je vrinden moet je 't hebben en hoe kwam de ruzie?

VISSER.

Ik sprak gematigd, je kent me - dat doe ik altijd, toen stond een van de Belgen op en riep, hij is veel te lauw - hij is geen man van de daad - hij is maar een pennelikker - daarop beweerde ik, dat geweld tot niets voerde en..

BRUIN

(invallend.)

En daarom hebben ze jou geweld aangedaan, accoord!

VISSER.

Ze hebben me schandelijk in den steek gelaten - in plaats van me te verdedigen, zijn ze gaan loopen. Ik ben geen man om te vechten, daar is mijn physiek niet naar - ik vecht alleen met 't woord.

BRUIN

(lachend.)

Ja, dat kan ik je wel aanzien - maar wat is er?

VISSER.

Ik merk zoo even, dat ik in 't gedrang, bij 't uitgaan van ‘de Kroon,’ mijn horloge ben kwijt geraakt...

BRUIN.

Mooi! dan weet je meteen hoe laat het is.

VISSER.

... En mijn portefeuille - zou jij niet eens willen gaan hooren, of ze ook wat gevonden hebben?

BRUIN.

Je portefeuille - heerlijk! - en zat er wat in?

VISSER.

Ja, 'n bankje van *f* 25 en 'n muntje

(rondziende)

- maar spreek er niet over, hè? anders hoor ik een week lang allerlei schimpscheuten - die vrouwen bemoeien zich overal mee.

BRUIN

(spottend.)

Kerel, wat ben jij 'n ontslaafd man! - maar enfin

(ironisch)

over 't geld hoef je niet ongerust te wezen - als een van de anti-kapitalisten 't heeft, zal 't wel verder rollen.

VISSER.

Maar 't kon toch gevonden zijn.

BRUIN

(troostend.)

En is 't dat niet - dan is 't een penningske, dat je op 't altaar van je overtuiging offert.

VISSER

(zuchtend.)

'k Heb al zoo veel geld gespendeerd en nu zoo'n ondank-baarheid

(hij voelt naar zijn oog.)

BRUIN

(plagend.)

Je moet wat voor je liefhebberij over hebben - maar nu we toch over geldzaken spreken....

VISSER

(invallend.)

Och, ga nu eerst even naar de Kroon?

BRUIN.

Ja, dadelijk; maar vertel me eens - gisteren had je geen tijd en waren we niet alleen, nu zijn we hier rustig samen - hoe staat 't met Annette's boeltje?

VISSER.

O, heel goed, best!

BRUIN.

Ferm! - dan kun je me meteen haar effektjes eens laten zien.

VISSER.

Ik heb nog een boel te schrijven - morgen.

BRUIN.

Morgen? - dat zei je gisteren ook.

VISSER.

Heb je dan zoo'n haast?

BRUIN.

Ja, want ik wil hier zoo gauw mogelijk vandaan - ik deug niet in jelui anarchistische omgeving; ik ben te veel man van de wet en daarom wou ik graag Annetje's papiertjes zien. Je weet als toeziende voogd, moet ik me overtuigen, of de voogd zijn plicht doet.

VISSER

(min of meer verlegen.)

Dat weet je toch wel! Hier op 't atelier kunnen we niet praten - hier zijn we niet vrij.

BRUIN.

Maar kerel, jij bent nergens vrij - in je kamer niet, bier niet, in je tuin niet, gisteren niet, vandaag niet - nooit niet.

DE TUINMAN

(geheimzinnig wenkend uit de deur rechts.)

Meneer-kameraad! luister eens, 't is noodzakelijk.

VISSER

(tot Bruin.)

Excuseer me even!

BRUIN.

Zeker!

(hij wandelt het atelier rond en bekijkt een en ander.)

DE TUINMAN

(zachtjes sprekend. Visser vóór op 't tooneel alleen nemend.)

Kameraad! - ik zou je bepaald afraden hem in 't schuurtje te laten - dan zit ie in den koepel nog beter.

VISSER

(verwonderd.)

Wie, wat?

DE TUINMAN.
Wel - die Pool - ik hou m'n hart vast voor m'n broeibakken, als er in 't schuurtje wat gebeurt - een ongeluk zit in een klein hoekje.

VISSER.
'k Begrijp je volstrekt niet.

DE TUINMAN.
't Is heel mooi van je, dat je zooveel voor de goeie zaak over hebt, maar 't schuurtje moet ik toch positief afraden en de koepel is waarachtig ook zonde. Zet 'm liever in 't geitenstalletje, achter in 't boschje, dat 's ver genoeg van de broeiramen.

VISSER.
Maar wàt dan toch?

DE TUINMAN

(geheimzinnig.)

Hij verstaat z'n vak, hoor! - Je kon hem van den weg af zien werken, daarom heb ik 'm gezegd, dat ie de gordijnen moest neerlaten.

VISSER.
Hendrik, je bazelt - wie zien?

DE TUINMAN.
Wel, de Pool! -

VISSER.
Nu, wat zou dat?

DE TUINMAN

(zeer geheimzinnig).

Sjuut! z'n portret hangt al sedert gisteren in 't café - en aan de post. Nou weet je er alles van, kameraad

VISSER

(terwijl Bruin hen weêr nadert.)

Wat zanik je toch: - ik-weet-van-niets.

De Tuinman.

Neen, natuurlijk! ik ook niet

(zachtjes)

- voor anderen, maar

(hij wil hem de hand drukken)

wij kameraden weten 't onder

ons des te beter -

(den vinger op den mond leggend)

- maar - als 't graf!

(geheimzinnig)

en - goed en bloed voor de groote zaak, hoor!

VISSER

(verwonderd zijn hand terugtrekkend.)

Die vent is gek! - Ah, daar is Groeneberg met z'n vrouw! -

(tot den tuinman)

ga maar heen, ik zal straks wel even bij je komen.

Achtste tooneel.

(De vorigen. - GROENEBERG en MEVR. GROENEBERG.)

(Groeneberg is het type van een schilder - knevel en sik, slappe hoed op, fluweelen jacquet aan, bleek, met weggeteekende oogen. - Zijn vrouw een lange, magere figuur, zenuwachtige fisionomie - onachtzaam gekleed.)

MEVR. GROENEBERG.

Wel meneer Visser, hoe is 't er meê? Wat 'n avond was dat; hoe we uit de zaal zijn gekomen, weten we heusch niet - niet waar Groentje?

(GROENEBERG

geaffecteerd.)

Neen! 't Was een formeele vechtpartij. 'k Heb ook nog een knauw gehad - maar prachtige impressies opgedaan. Goddelijke momenten!

VISSER

(voorstellend.)

Mevrouw en Mijnheer Groeneberg, meneer Bruin.

GROENENBERG

(buigend.)

Aangenaam!

MEVROUW GROENEBERG

(neigend.)

Zeer vereerd! - is u ook bij die meeting geweest?

BRUIN.

Gelukkig niet.

MEVR. GROENEBERG.

Dat mag u wèl zeggen - U is zeker ook artist?

BRUIN.

Pardon! - Oud-koopvaardijkaptein.

(Groeneberg gaat op een kleinen afstand staan met Visser en kijkt oplettend naar Bruin, hem als 't ware bestudeerend.)

MEVR. GROENEBERG.

O, interessant! u heeft zeker veel gereisd?

BRUIN

(ironisch.)

Dat schikt nogal mevrouw - zoo wat de wereld rond.

MEVR. GROENEBERG

(overdreven.)

Verrukkelijk!

(tot haar man)

Groenliet, hoor je dat - meneer heeft de wereld rondgereisd -

(tot Bruin.)

- Wat heerlijk; O! ik zou zoo graag reizen en vooral op zee - al was 't maar alleen om Théo's gedicht ‘De Zee’ nog beter te kunnen waardeeren. - O, meneer Bruin, dat is net iets voor u - maar u kent ‘De Zee’ zeker.

BRUIN

(leuk.)

Als m'n zak, mevrouw!

GROENEBERG

(tot Visser zacht.)

'n Aardige kop, die meneer Bruin! ik heb dadelijk z'n impressie ingenomen.

VISSER

(ter zijde.)

Wel mag 't je bekomen!

MEVR. GROENEBERG

(tot Bruin.)

O, dat 's heerlijk, dan kunnen we over iets praten, dat ons allebei interesseert - ziet u, ik ga heelemaal op in litteratuur en kunst - heelemaal!

(overdreven)

Och, dat is nog 't eenigste, wat 't leven mooi maakt.

BRUIN.

U heeft zeker geen kinderen.

MEVR. GROENEBERG.

O ja, wel twee - maar ze zijn zoo druk, ze geven me migraine, daarom laat ik ze maar meest bij de meid. - Als die kinderen altijd zoo om en bij je zijn, lijdt je artisticiteit er zoo onder. Kinderen zijn heel aardig maar....

BRUIN

(ernstig.)

Maar die ze hebben, waardeeren ze niet; ik had één jongen - hij is dood. -

MEVR. GROENEBERG.

Och, dat 's treurig. - Was hij artist?

BRUIN

(ernstig.)

Hij was stuurman, mevrouw! Hij is in 'n vliegenden storm over boord geslagen

MEVR. GROENEBERG.

O, Groenlief, zou dat niet 'n mooi sujet voor je zijn, symbolisch opgevat?

GROENEBERG.

Te tragisch! - dat moet u eens aan. Théo vertellen, hij is de eenige dichter in Nederland, die zoo'n geval artistiek, goed in den wilden stormtoon zou kunnen bezingen in mystische rythmen.

BRUIN

(kort af.)

Dank u - ik hou niet van zulke poëzie.

MEVR. GROENEBERG.

Hoe is 't mogelijk! heeft u wel ooit een poëem van Théo gehoord? - dat is totaal muziek meneer - kleur-klank in woorden - b.v. zijn ‘de Zee.’ O, dat ken ik van buiten, luister maar.

GROENEBERG.

Liefste-mijn, je zult meneer Bruin vervelen

(tot Bruin)

- Mijn vrouwtje is u misschien wat druk?

BRUIN

(goedig.)

Neen, laat ze d'r koers maar gaan.

MEVR. GROENEBERG

(reciteerend, bij 't eind van iederen versregel de stem zangerig verheffend.)

Wolkgelucht, schuimzwatelpluimgebruisch
Zee! 't ochtend, 't morgent, 't middagt omme,
Vaal zwerkwoestijn luchtkruin gedruisch.
Blauw-helwit-groen-wit-goud, omt-omme,
Verwar'lings op-kleef-blokkig-schuim-
Paarsch-golf blauw zwart-groen-geel-gepluim

(Sprekend.)

Heerlijk hè! is dat niet volkomen de zee?

BRUIN

(droog.)

Neen! dat 's 'n verfwinkel!

MEVR. GROENEBERG

(vinnig.)

O, dan! heeft u nooit de zee gezien!

BRUIN

(leuk.)

Zóó niet mevrouw!

MEVR. GROENEBERG

(heftig.)

Proza-mensch! - de nieuwe poëzie is een gesloten boek voor u!

BRUIN.

Laat 't dan asjeblieft dicht.

GROENEBERG

(zacht.)

Liefste-mijn, blijf kalm - hij voelt 't niet - 'te grof van organisme.

BRUIN

(zacht, Visser ter zijde nemend.)

Is die goeie vrouw al lang zoo raar? Kassian!

Negende tooneel.

De vorigen. - MIEBET, ANNETTE, VAN AELWIJCK, WED. GARSTHOF. Komen binnen door de deur links.

(Algemeene begroeting.)

WED. GARSTHOF

(Aelwijck voorstellend aan Bruin en de Groenebergs).

Onze buurman, jonker van Aelwijck. Meneer Groeneberg, impressionistisch symbolistisch artist. Mevrouw Groeneberg. Mijnheer Bruin.

AELWIJCK

(tot Groeneberg.)

Hoogst aangenaam! 'k had al lang gehoopt uw kennis te maken.

GROENEBERG

(buigt.)

MEVR. GROENEBERG

(zich van Aelwijck meester makend.)

U kent zeker 't werk van Groeneberg - ieder man van smaak moet 't gezien hebben.

AELWIJCK

(tot Mevr. Groeneberg.)

Natuurlijk! er zit zoo iets - in - hum! - zooveel hum! rijk palet - zoo iets, hum! van 't echte dàt

(hij wijst met zijn gekromden rechterduim naar voren, over den voor 't lichaam gehouden linkerarm)

weet u, dàt.

GROENEBERG

(gevleid, buigend.)

U is een kenner, dat merkt men dadelijk!

(zacht tot Miebet, die naast hem staat)

'n charmant mensch!

MEVR. GROENEBERG.

O, ja - dat zie ik al - u voelt onze kunstintuïtie?

MIEBET

(tot Aelwijck.)

Ik merk dat u een bijzonder ontwikkelden kunstsmaak heeft.

AELWIJCK.

Ik bewonder alles juffrouw - maar vooral 't nieuwe, 't ongemeene - 't vrije.

GROENEBERG

(met pathos.)

Ja, *wij* hebben ons volkomen vrij gemaakt van alle wetten, wij teekenen niet, wij schilderen niet in den zin, zooals men 't tot nog toe begrijpt. We willen zelfs niet kunnen teekenen - als we 't konden, verloren we immers onze originaliteit.

MIEBET

(met pathos), (Groeneberg de hand drukkend).

O, meester! dat was treffend juist gezegd, dank u!

GROENEBERG

(pedant.)

Och, als wij elkander maar begrijpen, dan laat de vulgaire menigte ons volkomen koud; wij hebben genoeg aan elkanders waardeering -

(hij drukt Miebet de hand)

dank u, dank u! - Wij smijten onze visiën op 't doek in ééns - wij hoeven niet te studeeren - wij KUNNEN SPONTAAN!

AELWIJCK

(verheven spottend.)

Juist! 't genie, in vrijheid gedresseerd door den mensch,

(rondziende)

wat 'n verzameling kunstschatten, mag ik zoo vrij zijn?

(hij wandelt rond, en blijft voor het portret van Jaroslaw staan.)

Ah! dat 's heerlijk, dat 's magnifiek - mirabolant!

BRUIN

(zachtjes tot Annette.)

Is die Aelwijck ook al van 't hondje gebeten? - 't is anders zoo'n ferme vent.

ANNETTE

(lachend.)

'k Heb 't nooit aan 'm gemerkt.

AELWIJCK

(bewonderend.)

Prachtig! - zie je, dat is niet alledaagsch -

(tot Miebet)

goed gepenseeld, lekker gedaan, flink in de verf - kras aangepakt.

MIEBET

(gevleid.)

Maar u is bepaald een geroutineerd critikus.

AELWIJCK

(voortgaand.)

Dat 's stout aangesmeerd - daar zit stemming in -

(pause)

en wat stelt 't voor.

MIEBET.
Finis Polonia!

AELWIJCK

(doodleuk.)

Ah ja! dat meende ik juist te zeggen.

(Annette, Bruin en Groeneberg treden nu ook nader, om 't portret te zien.)

GROENEBERG

(tot Annette.)

Die jonker is bepaald een zeer artistiek man.

AELWIJCK.
En wat zegt u er van, meneer Bruin?

BRUIN

(bekijkt 't portret.)

'k Heb meer verstand van schepen dan van schilderen.

GROENEBERG

(pedant.)

Leeken moeten er ook zijn!

BRUIN.
Ja! mooi is 't, maar ik ken 't goeie mensch niet.

MIEBET

(verschrikt.)

Wat zegt u?

BRUIN.
Ik zie wèl, dat 't 'n ouwe juffrouw is met 'n parapluie, maar...

VISSER

(tot Wed. Garsthof, lachend.)

Die is goed! - dat 's de vox populi!

WED. GARSTHOF

(boos.)

Hou je potjes-latijn toch voor je

(schamper)

wat weet een boer van saffraan....

MIEBET

(boos.)

't Is een Poolsch edelman met 'n zwaard!

BRUIN

(leuk.)

O zoo! neem me dan niet kwalijk

(gaat ter zijde.)

GROENEBERG. } ***tegelijk sprekend.***
Wat 'n bruut.

AELWIJCK } ***tegelijk sprekend.***

(lachend lot Annette.)

Heerlijk.

MEVR. GROENEBERG. } ***tegelijk sprekend.***
O foei, foei.

ANNETTE. } ***tegelijk sprekend.***
Ha, ha, ha!

(Bruin en Visser spreken zachtjes samen en de anderen vormen een groep, die met elkander praat bij den ezel. Aelwijck en Annette komen iets naar voren.)

ANNETTE.
Zeg, hoe ben jij op eens zoo'n kunstkenner geworden?

AELWIJCK.
Sjuut! ik heb gisteren gauw een paar kranten-artikeltjes over schilderkunst opgezocht en de groote woorden er uit van buiten geleerd - je ziet 't effekt!

ANNETTE.
Maar nu houen ze je heusch voor knap.

AELWIJCK

(quasi pedant.)

Dat ben ik ook. - Met een paar holle frasen doe je veel tegenwoordig, als je iedereen maar naar z'n smaak bedient, - handigheid is geen hekserij!

MEVR. GROENEBERG

(tot Aelwijck.)

Die meneer Bruin weet er niets van - maar u zooveel te meer. - Zeg me eens ronduit uw opinie over Groeneberg's werk.

(Zij neemt den doek van 't schilderij af.)

AELWIJCK.
Gaarne!

(zacht tot Annette.)

Daar gaat de rest van mijn kennis!

(als in extase komend voor 't schilderij.)

O, dat 's een révélatie voor me - mooi belicht - goed van factuur, kranig gedaan, niet gelikt, braaf geborsteld.

MEVR. GROENEBERG.
O! wat is u een subtiel kenner -

(haar man roepend)

Groenlief, kom eens hier, meneer Aelwijck is in extase over je doek.

GROENEBERG

(nadert buigend.)

Hoogst vereerd, door iemand met zooveel zaakkennis, zoo gunstig te worden beoor....

('t schilderij ziende)

pardon! één oogenblik, 't staat onderste boven -

(hij keert het om.)

Zóó moet u 't zien.

MIEBET

(vinnig, tot Wed Garsthof.)

Nu staat Théo's kritiek ook op z'n kop - ha! ha!

WED. GARSTHOF

(schamper.)

Jalousie de métier!

AELWIJCK

(onverstoorbaar kalm.)

Ah! zoo is 't nóg mooier - dat prouveert voor uw werk, hoe je 't ook bekijkt, 't is altijd heerlijk - die kleuren-gamma's zijn goddelijk!

(hij drukt Groeneberg de hand.)

GROENEBERG

(gevleid buigend.)

Dank u - dank u!

(tot zijn vrouw)

'n phénomenaal knap man, hoor!

AELWIJCK

(tot Annette.)

Mijn kennis is op - die gamma was 't laatste.

Tiende tooneel.

De vorigen - THÉO.

(Théo komt binnen van links.)

GROENEBERG.

O, daar is Théo -

(hij gaat hem te gemoet.)

THÉO

(Groeneberg omarmend, dan op 't schilderij wijzend.)

Ik dank je voor dat heerlijk, levend stuk intense kunst - O jij bent toch de eenige hevige artist in Nederland

(omarming.)

GROENEBERG.

Ja ik geloof dat 't goed is - nu jij 't zegt, - jij, de verfijnde kenner - 'k heb zooeven nog van je goddelijke dichtgave genoten

(omarming.)

O, jij bent onze dichter door Gods genade!

ANNETTE

(tot Aelwijck.)

Is dat niet om weê te worden? zoo doen ze nu altijd!

AELWIJCK

(lachend.)

Diefjes en diefjesmaat!

MEVR. GROENEBERG

(tot Théo.)

Dichter-mijn - we verlangen naar uw poëtisch manna!

BRUIN

(tot Visser.)

Kerel! hoe hou je 't hier uit, zonder gek te worden.

THÉO.

Ik zal niet voordragen - mijn wit-marmeren, heilige stemming is weg - 'k ben teruggesmakt in de werkelijkheid.

(kleine pauze.)

't Wordt een gevaarlijke Jan-boel hier.

(tot Visser.)

Jij hebt wat moois gedaan in je opperste stompheid van denkonvermogen.

VISSER

(opstuivend.)

Wat zeg je daar?

BRUIN

(boos tot Visser.)

Kerel, pak den vlegel in zijn want!

THÉO.

En daar moest ik mijn heerlijke gouden séréniteit, mijn inspiratie voor opofferen - daar moest ik den koepel voor uit. Voor zoo'n gevaarlijken kerel moest ik m'n hooge-passie-stemmen doen zwijgen.

ALLEN DOOREEN.

Maar wat zeg je toch - wat meen je - Hoe bedoel je? - Wat is er gebeurd.

THÉO

(haalt een papier te voorschijn, een gedrukt bulletin met een portret er op.)

Dáár, dat hangt in het café, ik heb 't meêgenomen om jelui te overtuigen,

(tot Visser, hem 't papier voorhoudend.)

Kijk dàt - als je bekrompen brein nog vermag te onderscheiden - dit individu heb je in mijn koepel gedaan; kijk dan - wie is dat?

VISSER

(rukt hem 't papier uit de hand.)

Geef hier! en hou je mond.

WED. GARSTHOF

(tot Visser.)

Niet zoo grof! - Hij is zoo subtiel. Kom, hier, Théo-mijn - ik zal je wel kalmeeren.

(Beiden blijven in een omarming staan.)

BRUIN

(spottend.)

Doe 'm in een doosje.

VISSER

(laat 't papier aan de anderen zien, die zich nieuwsgierig om hem groepeeren.)

Dit moet snel en duidelijk na elkander worden gezegd.

ANNETTE.
Dat lijkt op Jaroslaw!

MIEBET.
Ja, hij is 't - dezelfde interessante kop.

BRUIN.
Zeker is ie 't - wat beduidt dat?

VISSER

(leest middelerwijl vluchtig) (dan sprekend.)

'n Mooie verrassing - 't is de Pool!

BRUIN.
Met een hoogen hoed op.

VISSER

(leest.)

Portret van den gevaarlijken anarchist Barinski, zich noemend Baron Herzberg - ook wel Friedrich Herzfeld - of Alexander Michaëlowitz, enz. enz. - Deze hoogst gevaarlijke misdadiger is van Poolsche afkomsf, heeft reeds verschillende vonnissen wegens moord en diefstal ondergaan en wordt nu gezocht als de vermoedelijke vervaardiger van de te Luik geworpen bommen. Hij is mechanikus van beroep, geeft voor scheikundige en uitvinder te zijn... God bewaar me! - en zoo'n kerel zit in mijn koepel.

(hij roept aan de deur)

Hendrik, Hendrik!

BRUIN.

Wat wil je doen?

WED. GARSTHOF.

Wij blijven niet hier Théo!

MIEBET.

Hoe is 't mogelijk, Jaroslaw, een boef - o mijn hart!

DE TUINMAN

(binnenkomend.)

Heb je geroepen Kamera.... hm! Neen! - hier ben je weer, Meneer?

VISSER.

Waar is Jaroslaw?

DE TUINMAN.

De Pool? Dat weet ik niet, uitgegaan denk ik.

VISSER

(schelt de meid.)

Dan moet je dadelijk de justitie waarschuwen.

BRUIN

(spottend.)

Roep jij om klassen-justitie?

VISSER.

Natuurlijk, nu heb ik ze noodig!

MIEBET

(zuchtend.)

Hij had toch zoo'n sijmpathiek voorkomen!

DE TUINMAN.

Dat doe ik nooit! Eerst geef je hem je koepel om er bommen te maken - en nou word je benauwd!

MIEBET

(verontwaardigd tot Visser.)

Jij wist er dus van?

WED. GARSTHOF.
Wat 'n monster!

THÉO

(pedant op Visser wijzend.)

Dat verwijt mij, dat ik geen taalwetten respecteer; hij doet wat ergers!

VISSER

(beteuterd en totaal verward.)

Wat, ik, ik?

(tot de meid, die intusschen is binnengekomen.)

Waar is de Pool?

DE MEID
Weet ik waar jullie visite is - die kerel zwerft door 't heele huis; van morgen vond ik hem op zolder.

WED. GARSTHOF.
God weet, heeft ie daar geen bom nêergelegd - en dat laat je eigen broer toe!

VISSER

(woedend.)

Jullie bent krankzinnig. Wat weet ik van dien schavuit af?

DE TUINMAN.
Jij wist er alles van! - Jij bent geen kameraad, jij bent een Judas! - Heb ik je straks niet gewaarschuwd, dat je 'm liever 't geitenstalletje geven moest, om 't gevaar als er eens een ontplofte?

VISSER.
Weet ik wat jij gezegd hebt? - Maar nu uit den weg - ik ga zelf naar de politie!

DE TUINMAN

(vol vuur.)

Dat zou je wel willen, verrader! - maar ik blijf trouw aan onze groote zaak

(haalt een revolver uit den zak.) Terwijl Théo en de vrouwen gillen, willen Bruin en Aelwijck op hem toevliegen maar deinzen terug, als de tuinman, langzaam achteruit naar de deur gaande, roept:)

Niemand van zijn plaats of ik schiet hem neer als een hond,

't Scherm valt.

Derde bedrijf.

Studeerkamer van Visser. Langs de wanden boekenkasten en planken. - Vóór op 't tooneel links, een schrijftafel vol papieren, een klokje of pendule enz., een tafel met groen kleed vol boeken en papieren, onordelijk door elkander liggend. Gesloten tooneel, achter links en voor rechts, deuren. Achtergrond: twee vensters met schoorsteen, dam of boekenkast er tussclien, ad libitum. Platen of lithografieën aan de wanden. De kamer moet niet luxurieus zijn ingericht, maar doodgewoon, goed burgerlijk, hier en daar stoelen en een paar fauteuils. De deur rechts is versperd, door een klein kastje of latafel er voor geschoven, daarop een paar stoelen enz. enz. Als het scherm opgaat zit Visser, slapend, in een grooten stoel, voor zijn schrijftafel, met een reisdeken over de knieën. Een brandende lamp staat op tafel of schrijftafel, een groote, roestige cavalerie-sabel zonder schede, leunt, goed zichtbaar, tegen Visser's stoel. Buiten zonlicht. Visser ziet er vermoeid en bleek uit.

Eerste tooneel.

VISSER -

alleen (hij droomt hardop.)

Kameraden! - geestverwanten - individueele vrijheid - hoogste heilstaat! - toekomst - gebruikt geen geweld

(onrustig wordend.)

Neen! neen! ik ben geen Judas!

(benauwd.)

Weg! dat pistool - Weg! -

(angstig.)

Genade! - ik was eens je kameraad - genade - niet schieten! Weg!

(Op de deur rechts wordt hard gebonsd.)

VISSER

(droomend.)

Alweer ontploffingen! - Hu! -

(één hevige slag op de deur.)

O God! nog een bom! Barmhartigheid! -

(harde slagen op de deur.)

Niet schieten kamera...! - (VISSER

begint wakker te worden.)

STEMMEN

(buiten.)

Doe dan toch open! We staan hier al 'n kwartier te bonzen -

(bons.)

Doe open!

VISSER

(half ontwaakt, grijpt den sabel.)

Vervloekte schelmen! - ik zal m'n leven duur verkoopen!

(hij zwaait met den sabel.)

STEMMEN

(buiten.)

Tegen wien heb je 't toch? Wij zijn 't; doe open!

VISSER

(geheel wakker met den sabel in de hand.)

Hè! o, Goddank! - ik leef nog; -

(hij ziet naar buiten)

klaarlichten dag! -

(hij kijkt naar de pendule)

half tien -

(naar de schrijftafel ziende.)

'k Ben toch in slaap gevallen,

(rillend)

hu! hu!

STEMMEN

(buiten.)

Doe je nu open of niet?

VISSER.

Ja, dadelijk,

(hij ruimt de versperring weg.)

Wat 'n nacht, wat 'n nacht! - ik ben zoo stijf als een deur.

(WED. GARSTHOF, THÉO en MIEBET komen binnen.)

Tweede tooneel.

VISSER, WED. GARSTHOF, THÉO, MIEBET.

WED. GARSTHOF

(binnenkomend.)

Waarom heb je je opgesloten?

VISSER.

'k Was bang, dat hij terug komen zou - die kerel! - Z'n laatste woorden: Jou zal ik wel vinden verrader, - hoor ik nog voortdurend.

MIEBET

(vinnig.)

En ons laat je in den steek!

VISSER.

'k Heb geen oog dicht gedaan.

MIEBET.

Denk je dan dat wij geslapen hebben? We zijn op van vermoeienis.

VISSER.

Elk oogenblik meende ik wat te hooren - eenmaal dacht ik dat er beneden een raam werd opgeschoven - en ik was besloten me tot 't uiterste te verdedigen -

(wijst op den sabel.)

WED. GARSTHOF

(spottend.)

Met dat kaasmes?

MIEBET

(honend.)

Ja, jij bent 'n held - als we gisteren de Bruin en Aelwijck niet hadden gehad, waren we misschien allemaal al doodgeschoten.

THÉO

(klagend.)

Ik ben hyper-nerveus door de schokkende visioenen van dood en verderf, die ik van nacht gehad heb.

WED. GARSTHOF.

Bedaar - Théo-mijn -

(tot Visser.)

Jij zou door jou dwaasheid

(op Theo wijzend)

hem doodziek maken - hij kan niet tegen zulke grove émoties!

MIEBET

(tot Wed. Garsthof, spottend op Théo wijzend.)

Zoo'n man van ijzer en staal!

(tot Visser)

't wordt hier gevaarlijk, we zijn vast besloten om heen te gaan.

WED. GARSTHOF.

Ik heb van nacht mijn boel gepakt.

THÉO

(klagend.)

Ik ben mijn lijf-leven hier niet zeker. In dezen chaos kan 'k nooit meer een inspiratie hebben! - alleen duisternis in m'n ziel.

VISSER

(scherp.)

Dat's een geluk voor de menschheid.

(Dooreensprekend.)

WED. GARSTHOF.
't Is allemaal jou schuld.

MIEBET.
Jij bent een straf voor je omgeving!

THÉO

(pedant.)

Een krakende nulliteit.

VISSER

(met de handen aan 't hoofd)

Als jelui allemaal tegelijk spreken kan ik niet antwoorden - Weest toch bedaard!

WED. GARSTHOF

(opgewonden.)

Bedaard? - Terwijl we hier op een vulkaan zitten!

THÉO.
Met boeven en moordenaars in onze aura!

MIEBET

(tragisch.)

Wanneer de zaak voor 't gerecht komt zouden we tegen onzen eigen broer moeten getuigen. - Wij hebben nog te veel respect voor onze brave doode ouders

(aangedaan)

dat waren goeie menschen! Wij willen niets met de Justitie te maken hebben.

VISSER

(bedarend.)

Zoover is 't nog niet.

THÉO.
Zoover komt het loodzwart - grauw - onverbiddelijk!

WED. GARSTHOF.
Jij wist dat die anarchist bommen maakte - foei, foei!

VISSER.
Geen kwestie van.

MIEBET.

Jij had mij voor dien man met zijn edel uiterlijk, moeten waarschuwen.

VISSER

(boos.)

Wist ik dat jij dien kerel aanhalen zou?

MIEBET.
Aanhalen! Bah!.... ordinaire uitdrukking,

(tragisch)

Jij bent oorzaak dat ik hier

(zij wijst op haar hart)

een schok heb gehad, dat 't hier leeg is geworden, kil en doodsch!

VISSER

(boos.)

Och jij bent mal - heb ik dien Pool hier gehaald? Jou vriendin, juffrouw Bertin, heeft ons dat koopje bezorgd.

MIEBET

(vinnig.)

Ja, jij zal je pad wel weer schoonvegen.

WED. GARSTHOF.
Maar wij kennen jou, baasje, jij gooit altijd de schuld op een ander.

VISSER.
Maar - Da

WED. GARSTHOF

(boos.)

Zeg toch Aleid! 'k wordt nog nerveuser door dat platte Da! Jij bent en blijft een onpractische dwaas.

VISSER.
Maar....

MIEBET

(vinnig.)

Och jij met je maaren

(op Visser wijzend)

Dàt wil de menschheid gelukkig maken en hij kan het niet eens zijn naaste omgeving.

VISSER.
Maar Miebet, jelui vergeten....

WED. GARSTHOF.

Wij hebben niets te vergeten, - maar jij vergeet wat wij voor jou deden.... zijn wij niet dadelijk bij je komen inwonen, toen je vrouw gestorven was?

MIEBET.

Heb ik je huishouden niet gedaan?

THÉO.

Hebben wij je geen hoog-artistieke omgeving bezorgd?

MIEBET

(tragisch.)

Wij hebben je goeie dooie vrouw wat dikwijls benijd.

VISSER

(verwonderd.)

Benijd? Nu nog mooier!

WED. GARSTHOF.

Ja! want zij heeft rust, zij hoeft zich niet meer te ergeen aan jouw malle theoriën en slecht humeur.

MIEBET.

Wij hadden meêlij met je, omdat je weduwnaar was en afleiding noodig had; daarom deden we zóó.

(Zij ziet door de vingers.)

WED. GARSTHOF.

We hadden je onder curateele moeten laten zetten.

VISSER

(boos.)

Wel allemachtig! Ik ben niet krankzinnig.

THÉO

(pedant.)

Toch heb je kans het te worden.

VISSER

(kwaad.)

Ja, als ik jou misdruk ging lezen.

WED. GARSTHOF.

Wat jij schrijft is zeker mooier met al die groote woorden; je redevoeringen, je protesten tegen politie en klassen-justitie.

THÉO

(honend.)

Je bent een politieke polichinel!

VISSER

(opstuivend.)

Wat bliksem! nou is 't wèl - hou nou je mond, of. -

WED. GARSTHOF en MIEBET

(tegelijk.)

Hij vloekt! - O!

THÉO

(verschrikt.)

Wat een gewelds-dier.

WED. GARSTHOF

(sarrend.)

Ba! - dat 's erg minnetjes; daar heb je nu den invloed van je omgang met al die proletariërs.

MIEBET

(honend.)

Vloeken is geen bewijzen, dat 's gebrek aan bewijs. - Jij bent niet eens meer geschikt voor een fatsoenlijk discours, maar wij laten ons niet uitvloeken. - Nu gaan we heen!

THÉO.
We schudden 't vulgaire stof van onze voeten!

VISSER.
Dat hoor ik voor de tweede maal, laat het me nu liever zien!

MIEBET.
Graag! maar eerst zul je met ons afrekenen. - Denk je soms dat we jou hier den gebraden haan zullen laten spelen - 'Vrede-oord' is van ons drieën.

VISSER.
Je zult je portie hebben. - Jelui hebben me lang genoeg uitgegeten met z'n allen.

MIEBET.
Aba! wat 'n gemeene uitdrukking.

WED. GARSTHOF.
Hebben wij je, voor die maaltjes eten, niet onze liefde gegeven?

MIEBET.
Hebben wij jou taaie redevoeringen niet geslikt?

THÉO.
O! wat 'n labberlottige kruieniersziel!

Derde tooneel.

BRUIN komt op van links met ANNETTE. (De vorigen)

BRUIN en ANNETTE.

ANNETTE.
Oom hier is uw koffie - 't ontbijt is al lang klaar.

BRUIN

(tot de anderen.)

Hebt u al ontbeten dames?

WED. GARSTHOF

(trotsch.)

Neen! wij willen hier niets meer eten, meneer!

BRUIN.

Geen aptijt, dames? Zit die historie van gisteren je nog zóó in de maag.

(tot Visser.)

En jou, hoe bevalt je nu de praktijk van je theorie?

VISSER

(tragisch.)

Och Bruin! ik ben geen mensch meer!

BRUIN.

Nu, nu! wees maar kalm.- Alles komt terecht,

(tot de dames.)

Je hoeft je niet ongerust te maken, die tuinman komt vooreerst niet weêrom; - 't spijt me weêrgaasch, dat ik 'm gisteren niet in m'n knuisten kon krijgen, 'k Had graag met 'm afgerekend, maar de vent liep als een haas en ik ken hier 't vaarwater niet, hij was in eens uit m'n koers. Aelwijck kreeg 'm bijna te pakken in den tuin, dààr schoot hij op 'm en gooide toen zijn revolver weg. Aelwijck is er goed afgekomen. - Alleen 'n klein schampschot aan z'n hand, maar 't had z'n hachje kunnen kosten.

ANNETTE

(angstig.)

Och heer! is hij gewond - erg?

BRUIN

(lachend).

Maak je niet ongerust kind - 't wondje is niet de moeite waard.

ANNETTE.

Maar hij zal toch pijn hebben

VISSER.

En heb je 't pistool gevonden?

BRUIN.

Neen, we zullen er straks nog eens naar zoeken.

VISSER

En de tuinman?

BRUIN.

Die zal wel wegblijven. - Aelwijck heeft de politie gewaarschuwd en onderzoekt nu den koepel - de Pool is ook nergens te vinden.

VISSER.

Voor mijn part blijft hij weg

BRUIN.

Ja, en dan stuurt hij je, in plaats van een visitekaartje, als dankbetuiging, 't nieuwste model van een helsche machine thuis. Ik hoop, dat ze hem snappen en als ik mijn zin had, dan knoopten ze zulke bandieten maar meteen op.

ANNETTE.

Hè, meneer! 't zijn toch menschen.

BRUIN

(met kracht.)

Dolle menschen zijn 't, die onschadelijk gemaakt moeten worden vóór ze anderen kunnen bijten. - Maar voorloopig is HIER geen gevaar, gaat gerust dejeuneeren.

THÉO.

Wij zetten onze tanden niet in zijn klef brood.

BRUIN

(spottend.)

Neen, jij leeft van blauwe-lucht-gelucht, maar aan de dames heb ik nog niet kunnen merken, dat ze zoo'n diëet hielden.

MIEBET

(op Visser wijzend.)

Wij willen hem niet uit-eten. -

BRUIN

(tot Visser.)

Wat bedoelt je zuster toch?

VISSER

(schouderophalend.)

Ze maken ruzie, als altijd.

WED. GARSTHOF.

Neen meneer! - wij zijn verontwaardigd over zijn egoïsme. - En dat leert anderen socialistische principes, ba!

VISSER

(min of meer verward, dan opstuivend.)

Onzin! - ik zeg alleen, dat jelui den boel hier hebt helpen opmaken,

(uitbarstend.)

- Sakkerloot, 't is om dol te worden - ik ben veel te lang Joris Goedbloed geweest. Nu zal jelui weten hoe 't hier staat. -

(pauze.)

de boel is op - o-p - op!

BRUIN.

Maar Visser wat vertel je toch?

VISSER

(tragisch op de schrijftafel wijzend.)

Ik heb van nacht mijn boel geregeld

(somber.)

omdat ik niet wist welk lot me boven 't hoofd hing - en ik kom tot de conclusie, dat ik onder nul ben.

BRUIN

(verschrikt.)

Maar waardoor dan?

VISSER.

Ik heb te veel geld uitgegeven - aan 't orgaan van onze partij, dat heeft meer gekost dan ik dacht - zoo'n blad verslindt duizenden in één oogenblik

(op zijn zusters wijzend)

de rest hebben zij helpen opmaken. Alles wat ik van mijn vrouw had, is op 'n bagatel na, weg!

MIEBET

(invallend.)

En wat wij hadden - ons geld, dat jij bewaarde?

VISSER.

Dat beetje heb jelui successievelijk verknoeid - jij aan verf en penseelen - en jij aan de heerlijke poëzie van je zoontje.

WED. GARSTHOF.

Dat kun jij wel zeggen - maar we eischen verantwoording!

MIEBET.

En afrekening.

VISSER

(zich opwindend.)

Die kun je krijgen. Vrede-oord is 't eenige wat we nog hebben en als de hypotheek is afgelost, blijft er niet veel over.

(tot Annette.)

- Maar jouw duitjes heb ik nog en daar blijf jelui nuchter van. - Jij zult er geen schade bij hebben, kind!

ANNETTE

(hartelijk.)

Oom-lief, maak u toch niet bezorgd - als u geld noodig hebt, neem dan maar gerust wat van mij.

VISSER.

Neen kind, dat zou 'k nooit doen; ik zal mijn kost wel ophalen,

(op de schrijftafel wijzend)

't is tot je dispositie

BRUIN.

Waarachtig? - 'k begon al te twijfelen, 'n gejaagde kat doet soms dolle sprongen.

VISSER

(eensklaps, een pakje uit de schrijftafel nemend, ernstig.)

Foei! Bruin, dat mocht je niet van me denken - daarvoor ken je me toch te goed
Hier zijn haar effecten.

ANNETTE.

Neen, oom, hou ze maar - u heeft ze nu noodig.

BRUIN.

Beste meid, *ik* zal je oom wel helpen.

(Hij steekt het pak bij zich.)

En jij gaat met mij mêe naar huis.

ANNETTE.

Neen! nu blijf ik bij oom.

WED. GARSTHOF

(tot Annette, haar aanhalend.)

Je zou wel mal wezen! - neen, kind, hou wat je hebt - jij kunt hier niet blijven, jij gaat met mij en Théo mêe -

(vleiend)

dan zullen we gauw maken, dat jelui een paartje wordt. - Ja, ja ik weet al lang, dat Théo je liefheeft en jij mag hem ook wel, Nu, nu bloos maar niet.

ANNETTE

(ferm.)

Hem, trouwen? - nooit!

(spottend)

Ik ben veel te gewoon voor zoo'n gecompliceerd gevoelsmensch..

THÉO

(fleemend.)

Zoete Annette - ik zal zoo mooi-innig voor je zijn - mijn hooge passie is nog gegroeid door je koelheid!

(oogensluitend)

Als ik mijn oogen sluit, ruik ik de mooi-roode kleur van mijn liefde,

(hij wil haar naderen.)

BRUIN

(tot wed. Garsthof.)

Laat die jongen toch eens onderzoeken, zijn reukorgaan deugt ook al niet.

WED. GARSTHOF

(minachtend.)

Wat begrijpt u daarvan?

MIEBET

(Annette aanhalend.)

Je hebt groot gelijk, lieve kind, dat je

(hatelijk)

zoo'n man van koekedeeg niet hebben wil. Blijf liever ongetrouwd - zonder meester, die je tot slavin maakt; kom jij maar bij tante Miebet wonen, hoor! wij hebben 't altijd wat best samen kunnen vinden hè? Wij zullen een lief, klein bovenhuisje huren - dan krijg je een mooie kamer en ik boven een ateliertje! - dan wonen wij gezelligjes samen en dan staan we niet onder mannen-wetten.

ANNETTE

(hartelijk.)

Neen! dank u. - Oom, ik zal je huishouden doen, wij zullen 't samen wel rooien - ik blijf hier.

MIEBET

(boos.)

Och! wat 'n aanstellerij! -

WED. GARSTHOF

(vinnig tot Annette.)

Zeker, om dien van Aelwijck - ba - dien krijg je toch niet, al hengel je nog zoo!

ANNETTE

(boos.)

Hè, wat is dat leelijk - ik heb nooit zóó aan hem gedacht, heusch niet!

THÉO

(vleiend.)

Hij is jou ook niet waard zoo'n lompe boer!

ANNETTE

(opstuivend.)

Je mocht willen dat je zóó was.

THÉO

(allengs driftiger en natuurlijker)

Een wezen dat meer aan zijn boomen en zijn koeien denkt, dan aan jou. De man heeft totaal geen ontwikkeling, geen smaak, een beschaafde vrouw zal zich zeker met hem vervelen. Je zoudt je later beklagen als je ooit met hem trouwde.

ANNETTE.

Zoover zijn we nog niet.

(Spottend)

Maar waarom kun je nu gewoon praten? En ik had nog al zoo'n medelijden met je Babylonische spraakverwarring; ik dacht dat het een zenuwkwaal was zooals stotteren.

BRUIN

(ter zijde terwijl Annet nog spreekt.)

Ferm zoo! -

(handenwrijvend)

Best! dat komt wel in orde met den ander. -

(luid tot Annet)

- En ik had cashian met 'm omdat 'k dacht, dat het een begin was van hersenverweeking.

THÉO

(boos, zich omdraaiend, tot Annet.)

Je bent niet waard, dat ik mijn mooie ziel aan je versmijt - 'k bemoei me niet meer met je.

BRUIN

(tot Théo)

Dat's je geraden ook

(tot Visser)

Maar wat beslis jij nu over je pupil?

VISSER

(ferm.)

Annette blijft voorloopig bij mij. - Daarmee basta!

MIEBET.

Wel allemachtig, ik geloof dat hij den baas gaat spelen! - neen maar Karel, nu wordt je komisch,

(vinnig)

We worden bang, ha, ha, ha!

THÉO

(sarrend.)

Denk je nou waarachtig dat je ons imponeert, jij zoo"n lamlendig stuk onzinnige theorie?

VISSER

(opstuivend.)

Zwijg - aap!

(hij gooit hem een boek naar 't hoofd.)

THÉO

(verschrikt.)

Despoot!

BRUIN.

Anarchisme in de overtreffende trap!

(tot Visser)

Kerel, nu wordt je weer schipper op je schip.

WED. GARSTHOF

(tot Visser.)

Geweldenaar! -

(zij valt neer op een stoel.)

O! o! -

(opvliegend.)

Nu toon je je waren aard -

(zij valt weer neer.)

Théo, haal toch een rijtuig, we moeten weg!

MIEBET

(boos.)

Denk jij ons zóó te overbluffen! ha! ha! nog lang niet!

VISSER

(ferm.)

Ik heb jelui lang genoeg geduld - nu zal ik eens finale opreddering houden.

(Tot Bruin.)

Vrede-oord zal aan den paal - wat er overblijft kunnen ze deelen

(hij neemt een pakje papieren van zijn schrijftafel.)

Hier, neem jij die - dat zijn allemaal kwitanties van geleend geld, jij bent meer man van zaken dan ik. Kijk ze eens na of spreek er met een deurwaarder over - misschien komt er nog wat van terecht.

BRUIN

(ziet de bovenste kwitantie.)

Hm! Wat je uitleent is meestal voor de haaien. Twee honderd vijftig gulden aan juffrouw Bertin - heb je haar ook al geld geleend?

VISSER.

Ja, verleden week, ze zat zoo verlegen voor den drukker - ze zou 't eergisteren al hebben teruggebracht, dat heeft ze zeker vergeten.

BRUIN.

Jawel, dat vergeet ze morgen ook.

VISSER.

Best mogelijk, ik vertrouw nu niemand meer.

MIEBET

(vinnig.)

Zij is een flinke vrouw. - Ze praat niet alleen, maar ze beschermt de verdrukten.

VISSER

(leuk.)

Ja, door ze in mijn koepel te zetten.

WED. GARSTHOF.
Waar had hij beter kunnen zijn, dan bij een partijgenoot?

Vierde tooneel.

De vorigen, JUFFR. BERTIN.

JUFFR. BERTIN

(haar hoofd om de deur links stekend)

Mag ik even in 't heilige der heiligen komen?

BRUIN.
Als je van de engeltjes spreekt.....

JUFFR. BERTIN.
Stoor ik niet?

VISSER.
Kom binnen juffrouw!

(tot Bruin)

Ze komt misschien 't geld terugbrengen!

BRUIN.
'k Laat me kielhalen als 't waar is.

JUFFR. BERTIN

(binnenkomend; haar taschje heeft ze bij zich.)

O, dag dames! - dag meneer Bruin - och, dat's aardig dat ik u hier allemaal tref - maar ik wou eigenlijk mijn beste vriend Visser spreken.

VISSER

(droog.)

Hij is tot uw dienst juffrouw!

(de houding van de anderen is zeer teruggetrokken.)

JUFFR. BERTIN

(ter zijde.)

Wat scheelt die menschen? -

(Tot Visser.)

Ik zou u graag één minuutje alléén spreken. -

BRUIN

(tot Annette die naast hem staat, zacht.)

Kind! ik heb dat mensch bepaald al vroeger ontmoet.

ANNETTE.
Waar dàn?

BRUIN

(haalt de schouders op.)

VISSER

(droog.)

Och, geneer u niet; voor de familie, en voor mijn vriend Bruin heb ik geen geheimen. U komt zeker het geld terugbrengen?

JUFFR. BERTIN

(aarzelend.)

Dat is te zeggen, ik zou 't al in 't begin van de week hebben gebracht - maar ik ben zoo gedupeerd geworden,

(uit haar taschje een pak kwitantiën halend.)

- Kijk me zoo'n pak kwitanties eens aan! - allemaal onbetaald terug.

(Tot Bruin.)

Abonnementsgelden nog wel - ja, 't is tegenwoordig een toer om er te komen. - Zou u geen abonnement willen nemen voor uw dames - al is 't maar om de goeie zaak te steunen. U is toch zeker ook getrouwd en van onze principes?

BRUIN.
Niet zoo heelemaal - en m'n goeie vrouw is al lang bij onze lieve Heer.

JUFFR. BERTIN.
Och! - dat 's droevig - maar mag ik u dan m'n prijscourant van wijn en cognac geven - 'n eerst huis -

(zij geeft een prijscourant.)

BRUIN

(de prijslijst aannemend.)

Dank u.

(ter zijden,)

van mij zal ze niet rijk worden.

JUFFR. BERTIN

(heeft zich intusschen weer tot Visser gewend.)

Ik heb heusch m'n best gedaan om 't geld te krijgen.

VISSER

(ongeduldig.)

Jawel, jawel - maar hebt u 't nu of niet?

JUFFR. BERTIN.

Ik ben er zelf verlegen mee, maar U moet nog 'n beetje geduld hebben.

(Bruin bekijkt haar intusschen met alle aandacht en tracht zich te herinneren.)

VISSER

(ongeduldig.)

Geduld? - ik heb 't zelf noodig - ik vind 't niet mooi dat u me zoo fopt.

JUFFR. BERTIN.

U zou medelijden met me hebben, als u wist hoe ik van alle kanten gedrongen werd. Ik zit nu verbazend in den brand - van middag komt een wissel met protest - als ik niet betaal is m'n crediet ook weg..... kom, beste vriend, help me nu nog één keertje. -

(vleiend.)

Toe! asjeblieft - 'k heb van morgen wat geld ontvangen, maar ik kom honderd vijftig gulden te kort. - Geef me die, dan kan ik je de volgende week net met twee bankjes van twee honderd afbetalen.

BRUIN

(spottend.)

Nu, Visser! dat 's een mooie propositie.

JUFFR. BERTIN.

Niet waar? - Och, u is ook niet kwaad, dat zie ik al. -

(vleiend.)

U heeft wel wat over voor 'n vrouw - die alleen staat.

BRUIN.

Waarachtig! als ik 't had zou ik u graag assisteeren.

JUFFR. BERTIN.

Kom! u zal 't niet hebben

(leuk)

daar zie je niet naar uit ouwe jon.... ouwe heer!

BRUIN.

Die maniertjes heb ik meer gezien, wáár dan toch!

JUFFR. BERTIN.

Help me dan met z'n beiden, hè? of

(tot de dames)

misschien willen de dames me wel assisteeren

(lachend)

ik schijn 'n beetje uit de gratie bij uw broer.

MIEBET.

Wij hebben geen geld meer!

WED. GARSTHOF

(schamper.)

Onze broer heeft al veel te veel aan zijn geestverwanten geofferd.

JUFFR. BERTIN.

Kom! kom!

(tot Visser.)

Wat 'n gekheid! Zeg kameraad, je zult me toch niet in den steek laten - ik -

VISSER

(opstuivend.)

Er is hier niets meer te kameraden - ik heb genoeg van 't gekameraad!

JUFFR. BERTIN.

(Ter zijde.)

't Is mis hier, -

(luid.)

Toe meneer Visser, help nog één keertje, honderdvijftig guldentjes maar.

BRUIN.

Geef ze maar gerust Visser - je krijgt ze evenmin terug als de anderen.

JUFFR. BERTIN.

Wat zegt u daar?

BRUIN.

Dat z'n dubbeltjes naar den kelder gaan!

JUFFR BERTIN.

U beleedigt me, meneer

(tot de dames)

de dames kennen mij wel beter.

WED. GARSTHOF en MIEBET.

Hm! hm!

THÉO

(moed vattend, hoogdravend.)

Moeder-mijn - laat mij spreken - ik wil die gecompliceerde vrouw ondervragen: ik heb Jaroslaw's identiteit met den anderen ontdekt

(tot de dames)

ik kom voor uw lichaams-veiligheid op!

BRUIN.

Allemachtig. Hij doet ook 'n duit in 't zakje!

JUFFR. BERTIN.

(Ter zijde).

Wat wil die kwajongen?

THÉO.

't Was onverantwoordelijk van u om in ons hevig-mooi-artiesten-leven zoo'n man te smijten!

JUFFR. BERTIN.

Wat bedoelt hij, dames?

WED. GARSTHOF.

Weet u dan nog niets?

JUFFR. BERTIN.

Neen! Wat?

MIEBET.
Jaroslaw! is een anarchist van de daad.

WED. GARSTHOF.
Een moordenaar, een boef!

THÉO.
'n Vulgair misdadiger.

JUEFR. BERTIN.
Och kom! - dat's niet waar!

VISSER.
Niet? - Lees dan

(hij neemt 't papier van zijn schrijftafel)

en kijk, wie is dat?

JUFFR. BERTIN.
De Pool! wel allemachtig -

(zij leest, met enkele woorden.) - (sprekend.)

Goeie God, zou ie me zoo hebben bedu.... bedrogen.

(Bruin kijkt haar steeds oplettender aan.)

JUFFR. BERTIN

(leest.)

Signalement - oogen zwart - knevel en puntbaard zwart - kaal hoofd. - Neen! kaal is ie niet.

BRUIN.
Hij zal 'n pruik op hebben.

MIEBET

(haastig).

Neen! hij heeft z'n eigen haar....

(verlegen)

hm!

JUFFR. BERTIN

(beslist.)

Neen, hij draagt geen pruik - dat weet ik toch 't best - 'k heb hem vier weken in huis gehad

(zich verbeterend)

hum! 'k bedoel...

BRUIN.

Neen! u zegt 't wel goed!

VISSER.

En waarom hield u 'm dan niet langer?

WED. GARSTHOF.

En mij hebt u gezegd, dat je 'm nooit in huis hadt gehad - u liegt als gedrukt.

JUFFR. BERTIN

(in 't nauw.)

Nu ja, hm! 'n mensch kan niet alles zoo zeggen.

BRUIN

(ernstig.)

Maar nu moet je, juffrouw.

JUFFR. BERTIN

(boos wordend.)

Wij leven in een vrij land!

THÉO

(pedant.)

Vrijheid is ook den moed hebben uittezeggen de algeheele waarheid!

JUFFR. BERTIN.

Nu dan! 't is ook geen misdaad - hij betaalde me niet, maar als zijn uitvinding klaar kwam, kreeg hij plenty geld - 't was maar om een dag of wat te doen, dan zou hij me betalen - ik heb 't noodig.

VISSER

(opstuivend.)

U schijnt aan chronische geldverlegenheid te lijden.

BRUIN

(tot Visser.)

'k Geef geen half percent voor je pretentie.

VISSER

(als boven.)

Ik was dus goed genoeg om dat monster in mijn koepel te hebben, hè?

JUFFR. BERTIN.

Och wat! 't is een dood goeie jongen. Dames! u moest me beter kennen en weten dat ik niet met opzet een misdadiger hier zou brengen.

MIEBET

(invallend.)

Hm! Hm! Hm!

WED. GARSTHOF.

U heeft in allen gevalle groote onwaarheid gesproken.

JUFFR. BERTIN.

Nu ja - 'n leugentje om bestwil.

MIEBET.

U heeft misbruik gemaakt van onze gastvrijheid.

THÉO

(zuchtend ter zijde.)

Wat 'n inférieure ziel. - O! mijn goud-blanke stemming.

JUFFR. BERTIN

(grof wordend.)

God bewaar me! wat'n drukte om zoo'n bagatel.

VISSER,

(opstuivend.)

Zóó'n kerel noemt zij een bagatel!

BRUIN

(tot Visser.)

Bangelijk is ze niet.

VISSER

(als boven.)

Ik herhaal, u heeft misbruik gemaakt van mijn huis - en van mijn beurs. En ik wil mijn geld vandaag nog terug hebben, begrijpt u?

BRUIN

(tot Visser.)

Heel goed!

JUFFR. BERTIN

(grof wordend.)

Maak [maar zoo'n bereddering niet - wat ik geleend heb, zal ik teruggeven - zoodra 't mij convenieert. -

WED. GARSTHOF

(tot Théo).

God! daar bedenk ik me wat; 't geld van de fiets heeft ze al binnen. -

THÉO.

Wat fiets?

(Zij praten samen door.)

JUFFR BERTIN

(bedaarder.)

'k Had niet gedacht, dat ik hier zóó onheusch zou behandeld worden - ik meende onder geestverwanten te zijn.

BRUIN.

Dat bent u ook, maar

(met de vingers de beweging makend van geld tellen)

die geestverwantschap houdt éénmaal op.

WED. GARSTHOF

(tot Théo.)

Dus dat heeft ze ook gelogen?

THÉO

(pedant.)

Zeker! -

(tot Juffr. Bertin.)

Heb ik gezegd, dat ik 'n fiets wou hebben.

JUFFR. BERTIN

(in 't nauw gebracht.)

Wat fiets! Ik wil hier niet langer als een kwaie-meid ondervraagd worden - ik heb de eer.

(zij wil gaan.)

BRUIN

(houdt haar tegen.)

Een oogenblikje! de jongeheer wil nog wat uit-zeggen.

THÉO

(met een woedenden blik op Bruin.)

(Zacht)

Dikhuid!

(tot Juffr. Bertin.)

Heb ik om zoo'n sportonding gevraagd? ik wiel m'n lichaam niet onnoodig rond - 'k vermoei me niet lijfelijk

(pedant)

'k heb genoeg te doen met m'n zieleleven.

WED. GARSTHOF

(haastig afgebroken.)

Maar Théo

(op Juffr. Bertin wijzend)

- ze heeft de tweehonderd gulden.... vooruit! -

THÉO

(pedant schouderophalend.)

Die - hebzucht-vrouw heeft je bestolen.

JUFFR. BERTIN

(opvliegend, ordinair boos wordend.)

Kijk me zoo'n stuk levende akeligheid, wat verbeeldt jij je wel, mispunt? Visch noch vleesch ben je - slappe, natte zeekwal! -

(zij wil heengaan)

THÉO

(houdt de ooren toe.)

O, wat 'n goor-groene platheid, Ba! Ba!

BRUIN

(eensklaps)

Zeekwal! - Sakkerloot, nu ken ik je. - Zoolang je fatsoenlijk bleef, niet, maar nu je zóó uitpakt, wel. - Juist! - zeekwal - dat was 't geliefkoosde scheldwoord van je mama. Ka Peper, uit de Gezellige Pekelharing, aan den Helder. - Wel, wel! hadt je geen zin meer in de affaire..... hm! je was vroeger wal slanker, maar je hebt je toch goed geconserveerd.

JUFFR. BERTIN.

Asjeblieft! - ik wil er uit!

BRUIN.

Ja, dadelijk!

(hij gaat voor de deur staan.)

Kijk, dat heb ik nu van je mama afgekeken - die ging ook voor de deur staan, als de jongens soms vergaten hun gelag te betalen - en dan zei ze: ‘eerst de centjes’ -

(op haar taschje wijzend.)

Kom juffrouw, asjeblieft!

(hij maakt de beweging van geld tellen)

JUFFR. BERTIN

(brutaal.)

Ik ken geen Ka Peper en geen Gezellige Pekelharing - laat me d'r uit

BRUIN

(leuk.)

Eerst de centjes!

JUFFR. BERTIN

(brutaal.)

Ik heb geen geld.

(Zij wil hem op zijde duwen, maar Bruin neemt haar handig het taschje af.)

BRUIN.

Dat zullen we eens kijken!

JUFFR. BERTIN

(woedend.)

Dief, afzetter, zakkeroller

(zij grijpt naar 't taschje.)

BRUIN.

Allemaal woorden van je mama. - Afblijven!

JUFFR. BERTIN

(tot Visser.)

Meneer Visser! - als heer des huizes moet u me beschermen; heerscht hier individueele vrijheid?

(Visser haalt de schouders op.)

BRUIN.

Waarachtig! - nu doe ik eens precies wat ik wil

(hij zoekt in 't taschje.)

JUFFR. BERTIN.

Tel je vingers niet blauw - ouwe zeemeeuw - 't is laag water hoor!

(zij grist hem 't taschje af.)

BRUIN

(tot Visser.)

De duitjes zijn al overboord gespoeld!

JUFFR. BERTIN

(tot Bruin.)

Laat me nu gaan, hè? -

(tot de anderen)

'n roovershol is 't hier, ha! ha! ha! - 'n gekkenhuis - adieu! - amuseer je verder met je verfkladden en -

(tot Wed. Garsthof)

met jelui subtiele zenuwen...

(zij gaat naar de deur.)

THÉO

(tot Juffr. Bertin.)

Laagzielig complex!

(balt de vuist.)

WED. GARSTHOF.

O God, mijn arm hoofd!

(Zij valt tegen Théo aan.)

VISSER

(schreeuwt)

We zullen je wel vinden.

JUFFR. BERTIN

(vertrekkend, terugschreeuwend.)

Dat kan me niet bommen, ouwe sok! -

(Af)

VISSER.
Wat 'n canaille!

BRUIN

(leuk.)

Dat is 'n praktisch zusje van je.

WED. GARSTHOF

(langzaam zich oprichtend.)

O! wat 'n schepsel - O, Théo!

THÉO.
Dat animale-'t kan-me-niet-bomme mensch is weg. -

(nijdig brutaal)

Maar wat 'n intense stommiteit van je, om geld vooruit te geven!

MIEBET

(haar handen vouwend)

Ik ben stupéfait - wat 'n vrouw! - maar ze was héél mooi in haar afwerping van alle dwang - 'k zal die impressie schilderen.

BRUIN

(tot Visser.)

Die is ongeneeselijk!

THÉO

(klagend.)

Vrede-oord is een hel geworden!

WED. GARSTHOF

(opvliegend.)

Dat hebben we allemaal aan jou te danken - jij hebt hier allerlei ontuig in huis gehaald.

MIEBET.
Jij komt nog achter de tralies en dat verdien je - jij maakt de menschen mal met je vrijheids-theoriën.

WED. GARSTHOF.

Jij compromitteert 't heele huis!

VISSER

(opstuivend.)

Juist, en daarom ga jelui er nu allemaal voor goed uit!

Zevende tooneel.

De vorigen - AELWIJCK (haastig binnen komend met verbonden linkerhand. AELWIJCK draagt in een mand, een steenen mortiertje, een paar weegschaaltjes, vijf of zes kleine inmaakbusjes, een trechter, een broodtrommel en een botervlootje.)

BRUIN

(hem tegemoet gaande.)

Heb jelui hem gevonden?

AELWIJCK.

Neen! en ik vrees, dat we hem niet zullen krijgen - hij heeft zeker lont geroken.

BRUIN.

.... en volgebrast - die zal wel buiten de branding blijven.

AELWIJCK.

Ik heb den koepel eindelijk open gekregen en dit gevonden - een mortier, een trechter, - een weegschaaltje

(hij zet alles op tafel.)

(Allen bekijken de voorwerpen angstig, nieuwsgierig.)

Verder was er

(in de mand grijpend)

nog: een leege broodtrommel, een kapot botervlootje, een paar oude zalmblikjes - ze zyn weer dichtgemaakt - een paar groenteblikken dito.

BRUIN.

Dat is een compleet anarchisten-ontbijt.

(Miebet, die nieuwsgierig een der busjes in handen heeft genomen, zet dat haastig weer neer als gezegd wordt door

VISSER.

Voorzichtig - voorzichtig - afblijven!

AELWIJCK

(een blik, dat half geopend is, bekijkend.)

Er zit poeier in.

VISSER

(tot de anderen, op de busjes wijzend.)

Afblijven! afblijven! (voorzichtig 't blikje overnemend.) Hemel sche goedheid! 't is....

(hij doet 't heel voorzichtig weer dicht)

- 't is bepaald 't bekende gele poeier, dat ze voor de bommen gebruiken.

AELWIJCK

(de bus weer neerzettend.)

Zouden dit dan de bommen zijn?

ANNETTE

(hem achteruit trekkend.)

Wees toch voorzichtig!

(Allen wijken achteruit.)

MIEBET, WED. GARSTHOF en THÉO

(dooreen.)

Doe die dingen weg! Weg, met dat gevaarlijke spul!

VISSER

(doceerend.)

Ja, eigenlijk is 't heel gevaarlijk ze hier te houden - ze kunnen gemaakt zijn naar het systeem, dat ze binnen een bepaald tijdsverloop, zonder dat men ze aanraakt, ontploffen.

WED. GARSTHOF.

Breng ze dan gauw achter in den tuin!

MIEBET.

Gooi ze in de sloot!

VISSER

(aarzelend.)

Ja, maar ik weet niet *wanneer* ze moeten springen.

BRUIN

(staat bedaard te glimlachen.)

AELWIJCK.

Kom, één moet het toch doen. Ik zal ze wel transporteeren en meneer Bruin zal me desnoods wel helpen

(nadert de blikken weer.)

BRUIN.

Present, jonker!

ANNETTE

(driftig, verlegen.)

Neen, waarom nu juist hij. Laat Théo het doen.

BRUIN.

Wel ja, jongeheer, jij vindt het bestaan toch zoo plezierig niet.

WED. GARSTHOF.

Om Godswil, doe het niet Théo.

THÉO

(verheven.)

O neen! ik wil niet uit mekaar geslagen worden dat is zoo leelijk - als ik sterf, wil ik mooi-mooi sterven!

AELWIJK

(op den zelfden toon.)

Maar nu ben je leelijk, leelijk bang!

Buiten knallen twee of drie harde revolverschoten. (Algemeene schrik.)

THÉO

(valt bijna om.)

O, moedèr! moedèr!

VISSER, BRUIN en AELWIJCK

(naar deur en vensters vliegend om te gaan zien.)

Allemachtig! wat is dat?

(Nog een schot buiten.)

Achtste tooneel.

De vorigen - DE MEID (bleek en bevend binnenvliegend, deur links.) Moord! Moord!

ALLEN

(dooréén.)

Wat is er? Wat is er?

DE MEID

(hevig verschrikt.)

De Pool is in den tuin; hij heeft op me geschoten - O! o! o!

(valt op een stoel.)

BRUIN

(tot Aelwijck.)

Gauw! we zullen hem snappen

(tot de Meid)

waar is ie?

DE MEID

(gilt.)

o! o! o!

AELWIJCK

(tot de meid.)

Schreeuw zoo niet, wáár heb je 'm gezien.

DE MEID

(op een stoel, half flauw.)

O! o! bij 't kippenhok, o!

BRUIN

(tot Aelwijck.)

Vooruit maar, we vinden hem wel!

(Bruin en Aelwijck haastig af deur links.)

Negende tooneel.

De vorigen zonder BRUIN *en* AELWIJCK.

MIEBET en ANNETTE

(bezig om de meid wat te kalmeeren.)

(Théo en Wed. Garsthof zijn verslagen van schrik.)

VISSER.

Dina bedaar, je bent immers niet gewond!

DE MEID

(bijkomend.)

Weet u 't wel zeker; heb ik nergens wat?

(betast zich.)

MIEBET

(haastig.)

Neen, neen! hoe kwam 't - waar zag je 'm.

DE MEID,

(bijna schreiend.)

Ik wou de kippetjes gaan voeren - daar kwam op eens de Pool - met een pistool op me af. - O! O! -

(ze wijst)

- Zoo'n groot pistool. -

(eensklaps woedend)

Zoo'n doodeter, zoo'n moordenaar - en ik heb 'm nog wel alle dagen stiekum van jelui wijn gegeven - zoo'n ondankbare hond - ophangen moeten ze 'm -

(tot Annette)

Alle dagen liet ik hem in mijn vullisvat zoeken naar ouwe blikken, zoo'n vulliskrabber, en nou schiet ie op me -

(tot Visser)

U kan je divueele vrijheid van me present krijgen - moord en doodslag is 't!

ANNETTE

(zacht.)

Oompje, oompje ze heeft zoo'n ongelijk niet.

(Visser draait zich zuchtend om.)

Tiende tooneel.

De vorigen. - BRUIN, AELWIJCK met JAROSLAW.

Aelwijck en Bruin hebben Jaroslaw, die bleek en ontdaan, is stevig vast bij den kraag, Bruin heeft hem ontwapend en draagt den revolver.

MEID

(gillend)

Daar is ie! O! - hou'm goed vast.

(Algemeene ontsteltenis.)

VISSER

(tot de anderen.)

Houdt jelui stil, weest bedaard.

BRUIN

(tot Jaroslaw, hem schuddend.)

Schurk, waarom heb je op de meid gevuurd?

AELWIJCK

(hem schuddend.)

Geef antwoord.

JAROSLAW

(bevend.)

Gott im himmel! ich bin so verschrikt - ich wusst nicht dass dat ding geladen war. - Wahrhaftig, 't ist goed abgelaufen - ich had die meid todtschiessen können.

VISSER

(op de blikken wijzend.)

Zeg eerst, kunnen die van zelf kwaad of moeten ze ge worpen worden.

JAROSLAW.

Ja gewiss

(maakt de beweging van strooien)

werfen auf dem grond

WED. GARSTHOF.

Wat 'n onbeschaamde schurk.

MIEBET

(bewonderend.)

Maar heerlijk schoon in die pose!

BRUIN.

En wat wil je met dat pistool?

JAROSLAW.

Ich hat das pischtool gefonden bei der Koepfel in 't gras - und da zie ich das meissie kommen - und so voor 'n grappie hab ich angelegd - und dat verdammte ding is losgegangen, dreimaal achtermalkander! ich had nog nooit zoo'n ding abjeschoten. 'k Bin schwaar jeschrikt, haben sie nicht 'n bischen wasser?

AELWIJCK.

Praatjes -!

BRUIN.

Je houdt je kranig, dat moet ik zeggen, maar we weten wie je bent.

MIEBET

(ter zijde tot Annet.)

Hoe is 't mogelijk, iemand met zoo'n profiel, een misdadiger!

VISSER

neemt 't papier van de schrijftafel - bekijkt het even en zegt dan:)

't Lijkt!

(plotseling tot Jaroslaw.)

Barinski, alias Baron Hertzfeld - je bent herkend - we zullen je aan de justitie overleveren.

JAROSLAW

(kalmer.)

Baron, wie beliebt - justizie - bitte schön - ik begreif nicht.

BRUIN

(hem even schuddend.)

Ze zullen 't je wel begrijpelijk maken.

VISSER

(gewichtig.)

Ontkennen helpt niet - zet uw pruik maar af.

JAROSLAW.

Wie? - was?

BRUIN.

Perücke abthun!

JAROSLAW.

Proik! - ich hab eigenes haar -

(buigt 't hoofd)

bitte, überzeugen sie sich.....

(met een blik op Miebet)

die joeffrou weiss es ooch?

MIEBET

(smeltend.)

Ja! zijn naam mag valsch zijn, maar zijn prachtig haar is echt

VISSER

(knorrig.)

Malloot! -

(tot Jaroslaw.)

Kommen sie hier -

(laat hem 't papier zien)

lees dit. -

JAROSLAW.

Bitte fühlen sie kopf meiniger - kann kein holländisch lezen. -

VISSER

(voelend.)

Hij heeft geen pruik - maar... ik vertrouw 't toch niet -

(plotseling.)

Je bent Anarchist van de daad - Je hebt te Luik bommen gemaakt....

JAROSLAW.

Was? - bomben! ich - Anarchist! - Gott soll mich in Gnaden bewahren, bin der friedsamste Mensch von der Welt - weiss niks von Politiek! Sie können mij wol loslassen, ich loop niet fort.

AELWIJCK

Dat zeggen ze allemaal -

(hij fouilleert hem)

je zult je dienen te legitimeeren - Ah, hier heb ik papieren!

(Visser houdt nu Jaroslaw vast in plaats van Aelwijck.)

JAROSLAW.

Schön! overtuigen sie sich, bitte?

AELWIJCK

(ziet de papieren in en zegt plotseling, haastig, zacht.)

Mijnheer Bruin, hou 'm goed vast - hij is 't toch....

Allen.

Hè!.... Wat?

AELWIJCK

(leest.)

Proclamatie! - Dood aan de tirannen. Weg met de ellendelingen, die zich vetmesten met uw bloed!....

JAROSLAW

(grijpt naar 't papier.)

Bitte! dass hoort nicht dabei.

AELWIJCK

(lezend.)

Die 't bloed van uw kinderen uitzuigen als vampyrs....

BRUIN.

Dat 's tamelijk duidelijk!

JAROSLAW.

Bitte, dass ist übersetzung, von proclamation von mir.

AELWIJCK

(lezend.)

Vernietig ze met één slag!

VISSER

(op 't blikje wijzend.)

Zeker daarmeê - heb jij dat poeier gemaakt, of niet?

JAROSLAW.

Jawohl! - dass ist Erfindung meinige -

(op 't papier, dat Aelwijek heeft, wijzend)

oend dass ist nieuwste, originelle reclame für mein pulver - ganz neu!

MIEBET, VISSER, WED. GARSTHOF, ANNETTE

(opspringend.)

Reclame; wat bedoelt ie?

AELWIJCK.

Wat is dat dan voor poeier?

BRUIN

(op 't blikje wijzend.)

Wat weêrlicht, kerel! wat zit daar dan in?

JAROSLAW.

Insectenpulver - kolossal stark - eigene Erfindung!

ALLEN.

Insectenpoeier! - O! - Ah. - O zoo!

JAROSLAW.

Ist auch schwaar vergif fur mäuse und ratten

(tot Visser)

't sjuurtje heb ik al gereinigd.

MIEBET

(teleurgesteld minachtend.)

Insectenpoeierfabrikant. - Ba! - was hij dan maar liever anarchist!

VISSER

(opgeruimd.)

Maar dan is hij Barinski niet!

BRUIN.

Ja, er is meer gelijk dan eigen

(klopt Jaroslaw op den schouder.)

Beste jongen! jij bent geen misdadiger, - maar een weldoener! vooral als je zoo'n blikje hier laat.

JAROSLAW.

Gewiss! gewiss!

(haalt een groote poederspuit uit den zak)

mit vergnügen, maar dass muss er bij voor 't einspritzen!

(geeft 't aan Bruin.)

BRUIN

(geeft het blikje aan Visser.)

Asjeblieft, ouwe jongen!

VISSER

(verbaasd.)

Wat moet ik daar mee doen?

BRUIN.

Gebruiken!

(de spuit even op Théo, Wed. Garsthof en Miebet richtend.)

't Is probaat tegen alle ontuig

(tot Jaroslaw)

nicht wahr herr fabrikant?

Scherm valt.